

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
G. HOGAN IŠVADA,
pateikta 2020 m. rugsėjo 24 d.¹

Byla C-398/19

BY
dalyvaujant
Generalstaatsanwaltschaft Berlin

(*Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – Valstybės narės piliečio ekstradicija į trečiąją valstybę – Atvejai, kai prašomas perduoti asmuo Sąjungos pilietybę įgyja tik po to, kai perkelia savo interesų centrą į prašomą valstybę narę – Piliečių apsauga nuo ekstradicijos – Prašomosios valstybės ir Sąjungos piliečio kilmės valstybės narės įsipareigojimai – Tikslas išvengti nebaudžiamumo rizikos baudžiamajame procese“

I. Įvadas

1. Priėmus 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimą 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos² buvo gerokai supaprastinta įtariamų asmenų perdavimo tarp valstybių narių tvarka. Vis dėlto, kaip aiškiai rodo ši byla, tebekyla sunkumų dėl trečiųjų šalių teikiamų ekstradicijos prašymų.

2. Nors galbūt gali kilti mintis, kad tokie trečiųjų šalių prašymai iš esmės neturėtų patekti į Sąjungos teisės taikymo sritį, vis dėlto konkretus klausimas, keliamas šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą, išplaukia iš to, kad daugelis valstybių narių³ neišduoda savo piliečių trečiosioms šalims⁴ ir vėčiau tokiais atvejais taiko principo *aut dedere, aut judicare* (išduoti arba persekioti) dalį

1 Originalo kalba: anglų.

2 OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34; iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24) (toliau – Pagrindų sprendimas 2002/584).

3 21 Europos Sąjungos valstybė narė prie 1957 m. gruodžio 13 d. Europos konvencijos dėl ekstradicijos (*Europos Tarybos sutarčių serija* Nr. 24) pridėjo deklaraciją, kurioje nurodyta, kad jos neišduoda piliečių, ir (arba) kurioje apibrėžta Europos konvencijoje dėl ekstradicijos vartojama sąvoka „piliečiai“ (kurios taikymo sritis kartais ribojama arba išplečiama). Taigi, pavyzdžiui, Danija, Suomija ir Švedija, išplėtė šios išimties taikymo sritį taip, kad ji būtų taikoma šių šalių piliečiams, taip pat Norvegijos ir Islandijos piliečiams ir vienoje iš šių šalių nuolat gyvenantiems asmenims. O Lenkija ir Rumunija šios išimties taikymą išplėtė asmenims, kuriems šiose šalyse suteiktas prieglobstis. Deklaracijos ir išlygos pateiktos Europos Tarybos interneto svetainėje adresu: https://www.coe.int/en/web/conventions/search-on-treaties/-/conventions/treaty/024/declarations?p_auth=nQgww713 (paskutinį kartą lankytasi 2020 m. rugsėjo 11 d.). Tai rodo, kad yra plačiai taikoma su pilietybe susijusi išimtis. Informacija apie Vokietijos deklaraciją pateikta šios išvados 11 punkte.

4 Toliau – išimtis dėl pilietybės. Šiuo klausimu atkreiptinas dėmesys į pastabas, pateiktas Deen-Ryacsmány Z. ir teisėjo Blekxtoon R., „The Decline of the Nationality Exception in European Extradition“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 13(3), Brill Nijhof, p. 317–364, kurio 322 puslapyje autoriai pažymi, kad „Europoje piliečių neperdavimo tradicijos ištakos siekia bent 18–19 a. Kadangi dominavo civilinės teisės sistemos, išimtis dėl pilietybės tapo pripažinta taisykle, patvirtinta konstitucinėmis nuostatomis, nacionaliniais įstatymais ir susitarimais dėl ekstradicijos. Net su bendrosios teisės šalimis, kurios neprieštaravo savų piliečių perdavimui, sudarytose sutartyse šalių laisvė neišduoti savo piliečių paprastai likdavo nesuvaržyta“.

*aut judicare*⁵. Atsižvelgiant į tai, kad tos valstybės narės, kurios atsisako išduoti piliečius trečiosioms šalims, savo nacionalinės teisės aktuose taip pat visada nustato, kad tokias nusikalstamas veikas bet kurioje pasaulio vietoje padarę jų piliečiai teisiama savo valstybėje pagal tarptautinėje teisėje plačiai pripažįstamą ekstrateritorinės jurisdikcijos baudžiamosiose bylose principą (t. y. principą, žinomą kaip „aktyviojo subjektiškumo principą“)⁶, šis ekstradicijos apribojimas praktiškai kelia kiek mažiau problemų, nei galėtų kelti kitomis aplinkybėmis.

3. Būtent šioje vietoje paaiškėja sunkumai, pirmą kartą kilę aplinkybėmis, kurios buvo išnagrinėtos 2016 m. rugsėjo 6 d. Sprendime *Petruhhin*⁷. Kas atsitinka tuo atveju, kai vienos valstybės narės pilietis pasinaudoja teise laisvai judėti ir nuvyksta į kitą valstybę narę, kuri atsisako išduoti savo piliečius trečiosioms valstybėms ir taiko principą *aut dedere, aut judicare*? Ar nediskriminavimo dėl pilietybės (SESV 18 straipsnis) ir teisės laisvai judėti (SESV 21 straipsnis) principai reiškia, kad priimančioji valstybė narė iš esmės taip pat privalo kažkaip išplėsti taisyklės, pagal kurią draudžiama išduoti savo piliečius, taikymą taip, kad ji būtų taikoma kitų valstybių narių piliečiams, pasinaudojusiems teise laisvai judėti?

4. Teisingumo Teismas į šiuos klausimus atsakė teigiamai (nors ir su įvairiomis išlygomis) Sprendime *Petruhhin*. Vis dėlto pateikęs tokį atsakymą Teisingumo Teismas taip pat pripažino, kad požiūriu į tai, ką būtų galima vadinti laisvai judančiu asmeniu šiame pavyzdyje nurodytu atveju, negalima visiškai prilyginti požiūriui į priimančiosios valstybės narės pilietį būtent todėl, kad valstybių narių nacionalinės teisės aktuose paprastai nėra nustatytas (bent jau be išlygų) jurisdikcijos įgyvendinimas dėl ekstrateritorinių nusikalstamų veikų, kurias užsienyje padaro ne jų piliečiai. Kaip nurodė Teisingumo Teismas:

„Nors ekstradicijos netaikymas prašomosios valstybės piliečiams iš esmės kompensuojamas suteikiant šiai valstybei galimybę vykdyti tokių piliečių baudžiamąjį persekiojimą už sunkius nusikaltimus, padarytus ne jos teritorijoje, pagal bendrąją taisyklę ši valstybė narė paprastai neturi jurisdikcijos teisti už tokius nusikaltimus, kai nei nusikaltimą, kuriuo įtariama, padaręs asmuo, nei nuo jo nukentėjęs asmuo nėra šios valstybės narės piliečiai.“⁸

Ši dilema yra Sprendimo *Petruhhin* esmė.

5. Atsižvelgdami į tai iš karto galime grįžti prie nagrinėjamo prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Šiuo prašymu *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) siekia išsiaiškinti, kokius įsipareigojimus pagal SESV turi valstybė narė, kurios teisėje nustatytas draudimas išduoti jos piliečius trečiosioms šalims, siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn, ir kuri yra gavusi ekstradicijos prašymą dėl kitos valstybės narės piliečio, tuo metu esančio arba gyvenančio jos teritorijoje.

6. Taigi Teisingumo Teismo dar kartą prašoma patikslinti valstybių narių įsipareigojimus, kylančius iš Sprendime *Petruhhin* nustatytų principų⁹. Dėl paties Sprendime *Petruhhin* pasiūlyto sprendimo neįprastumo jis galbūt nesulaukė valstybių narių visuotinio pritarimo. Kai kurios iš jų nurodė valstybėms narėms dėl jo taikymo kylančius teisinius ir praktinius sunkumus. Vis dėlto prieš pradėdant nagrinėti bet kurią iš šių klausimų būtina visų pirma nurodyti svarbias aptariamas teisės aktų nuostatas, paskui apibendrinti šios bylos faktines aplinkybes.

5 Kaip generalinis advokatas Y. Bot jau nurodė savo išvadoje byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330, 25 punktą), šiomis aplinkybėmis dažniausiai vartojama sąvoka „įpareigojimas persekioti“. Vis dėlto iš tiesų šis įpareigojimas reiškia tik bylos perdavimą baudžiamojon persekiojimo institucijoms. Jis nėra susijęs su tikru įpareigojimu pradėti persekiojimą. Tai, ar bus iškelta byla, veikia priklauso nuo įrodymų; bendrai žr. 2014 m. Tarptautinės teisės komisijos galutinės ataskaitos „įpareigojimas perduoti arba persekioti (*aut dedere aut judicare*)“ 21 punktą.

6 Žr., pavyzdžiui, 1927 m. rugsėjo 7 d. Nuolatinio Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimą *SS Lotus, Prancūzija prieš Turkiją*, Ser. A. Nr. 10.

7 2016 m. rugsėjo 6 d. sprendimas (C-182/15, EU:C:2016:630) (toliau – Sprendimas *Petruhhin*).

8 Sprendimo *Petruhhin* 39 punktą.

9 Sprendimo *Petruhhin* 50 punktą.

II. Teisinis pagrindas

A. 1957 m. Europos konvencija dėl ekstradicijos¹⁰

7. 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 1 straipsnyje nustatyta:

„Konvenciją sudarančios Šalys, vadovaudamosi Konvencijoje nustatytais taisyklėmis, įsipareigoja perduoti viena kitai visus asmenis, kuriems prašančiosios Šalies kompetentinga valdžia kelia bylą arba kurių minėta Šalis reikalauja, kad galima būtų įvykdyti nuosprendį arba tuos asmenis sulaikyti.“

8. 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 6 straipsnyje nustatyta:

- „1. a) Konvenciją pasirašiusioji Šalis turi teisę atsisakyti išduoti savo piliečius;;
- b) deklaracijoje, sudarytoje ratifikavimo arba prisijungimo dokumento pasirašymo metu, kiekviena Šalis, neviršydama šios Konvencijos, gali apibrėžti terminą „piliečiai“ [Kiekviena susitariančioji Šalis, pasirašymo metu pateikdama deklaraciją arba deponuodama savo ratifikavimo ar prisijungimo dokumentą, gali apsibrėžti sąvoką „piliečiai“, kaip tai suprantama pagal šią Konvenciją];;
- c) pilietybė yra nustatoma priimant sprendimą dėl ekstradicijos. Tačiau jei asmuo, kurio yra reikalaujama, per perdavimui numatomą laiką pripažįstamas prašomosios Šalies piliečiu, prašomoji Šalis gali pasinaudoti šio straipsnio 1 dalies a punkte nurodyta sąlyga.

2. Jei prašomoji Šalis nesutinka išduoti savo piliečio prašančiajai Šaliai reikalaujant, ji turi pateikti svarstyti bylą kompetentingoms institucijoms, kad reikiamu atveju būtų pradėti procesiniai veiksmai [Jei prašoma Šalis neišduoda savo piliečio, ji privalo prašančiosios Šalies prašymu pateikti bylą kompetentingoms institucijoms, kad prireikus būtų galima pradėti teismo procesą]. Šiam tikslui nemokamai turi būti perduodamos bylos, informacija ir su nusikaltimu susiję daiktiniai įrodymai, vadovaujantis 12 straipsnio 1 dalimi. Prašančiąją Šalį būtina informuoti apie pareikalavimo rezultatus [Prašančioji Šalis informuojama apie veiksmus, kurių buvo imtasi pagal jos prašymą].“

9. 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 12 straipsnyje (įtrauktame 1957 m. Konvencijos dėl ekstradicijos antruoju papildomu protokolu¹¹) šiuo metu nustatyta:

„1. Prašymas yra pateikiamas raštu ir yra adresuojamas prašančiosios Šalies Teisingumo ministerijos prašomosios Šalies Teisingumo ministerijai, nepaisant to, neatmetama ir diplomatinio perdavimo galimybė. Dėl kitų bendravimo priemonių susitariama tiesiogine dvejų ar daugiau Šalių sutartimi¹².“

¹⁰ Vokietijoje įsigaliojo 1977 m. sausio 1 d., o Ukrainoje – 1998 m. birželio 9 d. 1957 m. Europos konvencija dėl ekstradicijos galioja ir Rumunijoje nuo 1997 m. gruodžio 9 d.

¹¹ *Europos Tarybos sutarčių serija* Nr. 98 Vokietijos Federacinėje Respublikoje galioja nuo 1991 m. birželio 6 d., Rumunijoje – nuo 1997 m. gruodžio 9 d., o Ukrainoje – nuo 1998 m. birželio 9 d. Europos konvencijos dėl ekstradicijos ketvirtasis papildomas protokolai, *Europos Tarybos sutarčių serija* Nr. 212, kuriame 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 12 straipsnis buvo dar pakeistas, šiai bylai netaikomas, nes Vokietijos Federacinė Respublika jo iki šiol neratifikavo, todėl jis netaikomas Vokietijos ir Ukrainos tarpusavio santykiams.

¹² Pagal 1978 m. kovo 17 d. Europos konvencijos dėl ekstradicijos antrojo papildomo protokolo, *Europos Tarybos sutarčių serija* Nr. 98, 5 straipsnį.

2. Prie prašymo turi būti pridėta:

- a) nuteisimo ir nuosprendžio ar nedelsiant vykdytino leidimo sulaikyti, arešto orderio ar kito tokį pat poveikį turinčio ir pagal prašančiosios Šalies įstatymuose išdėstytas procedūras išleisto leidimo originalas arba autentiška kopija [vykdytino nuosprendžio, nutarties dėl suėmimo ar bet kurio kito tos pačios galios dokumento originalas arba autentiška kopija, išduota prašančiosios šalies įstatymų nustatyta forma];
- b) žinios apie nusikaltimus, dėl kurių yra reikalaujama ekstradicijos [veikų, dėl kurių prašoma ekstradicijos, išdėstymas]. Jų įvykdymo laikas ir vieta, teisinis jų kvalifikavimas ir nuoroda į atitinkamas teises normas turi būti išdėstyti kuo tiksliau; ir
- c) atitinkamų įstatymų kopijos arba, jei tai neįmanoma, atitinkamo įstatymo formuluotė ir kuo tikslesnis reikalaujamo asmens aprašymas ir bet kokia kita informacija, kuri padėtų nustatyti jo identiškumą ir pilietybę [taikomų teisinių nuostatų kopija arba, jei tai neįmanoma, pareiškimas apie taikytiną teisę, taip pat kuo tikslesnis prašomo asmens apibūdinimas ir visa kita informacija, galinti padėti nustatyti jo tapatybę ir pilietybę].“

10. 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 17 straipsnyje „Prašymų susidūrimas [kolizija]“ nustatyta:

„Jei tuo pačiu metu ekstradicijos dėl to paties ar skirtingų nusikaltimų pareikalauja daugiau kaip viena valstybė, prašomoji Šalis, priimdama sprendimą, privalo atsižvelgti į visas aplinkybes ir ypač į nusikaltimų sunkumo laipsnį bei padarymo vietą, prašymų pateikimo datą, reikalaujamo asmens pilietybę ir galimybę perduoti jį kitai valstybei.“

11. Tuo metu, kai 1976 m. spalio 2 d. Vokietijos Federacinė Respublika deponavo ratifikavimo dokumentą, ji pateikė tokią 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 6 straipsnyje nurodytą deklaraciją:

„Vokietijos piliečių ekstradicija iš Vokietijos Federacinės Respublikos į užsienio valstybę draudžiama pagal Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucijos 16 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį, todėl bet kuriuo atveju turi būti atsisakyta juos išduoti. Sąvoka „piliečiai“, kaip tai suprantama pagal 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 6 straipsnio 1 dalies b punktą, apima visus vokiečius Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucijos 116 straipsnio 1 dalies prasme.“

Po to, kai įsigaliojo Vokietijos Federacinės Respublikos nacionalinis įstatymas, kuriuo įgyvendintas Pagrindų sprendimas, ir *Bundesverfassungsgericht* (Federacinis Konstitucinis Teismas, Vokietija) priėmė su tuo susijusį sprendimą, Vokietijos Federacinė Respublika papildė tą deklaraciją – nustatė Pagrindų sprendimo 2002/584 viršenybę Vokietijos ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių tarpusavio santykiuose¹³.

B. Sąjungos teisė

12. Pagrindų sprendimo 2002/584 8 straipsnyje, susijusiame su Europos arešto orderio turiniu ir forma, nustatyta:

„1. Europos arešto orderyje nurodoma ši informacija, kuri pateikiama forma, nustatyta priede:

- a) prašomo perduoti asmens tapatybė ir pilietybė;

¹³ 2010 m. lapkričio 8 d. Vokietijos nuolatinės atstovybės verbalinėje notoje pateikta deklaracija, 2010 m. lapkričio 9 d. užregistruota Europos Tarybos sutarčių biuro Generaliniame sekretariate.

- b) išduodančiosios teisminės institucijos pavadinimas, adresas, telefono ir fakso numeriai bei elektroninio pašto adresas;
- c) vykdytino teismo sprendimo įrodymas, arešto orderis arba kitas tokį pat poveikį turintis vykdytinas teismo sprendimas, kuriam taikomi 1 ir 2 straipsniai;
- d) nusikalstamos veikos pobūdis ir teisinė kvalifikacija, ypač atsižvelgiant į 2 straipsnį;
- e) aplinkybių, kuriomis nusikalstama veika buvo padaryta, aprašymas, ypač laikas, vieta, prašomo perduoti asmens dalyvavimo padarant nusikalstamą veiką laipsnis;
- f) skirta bausmė, jei yra priimtas galutinis teismo sprendimas, arba pagal išduodančiosios valstybės narės teisę skirtinų už tokią nusikalstamą veiką bausmių ribos;
- g) jei įmanoma, kitos nusikalstamos veikos aplinkybės.

<...>“

13. Pagrindų sprendimo 2002/584 16 straipsnio „Sprendimas esant keliems reikalavimams“ 1 ir 3 dalyse nustatyta:

„1. Jei tam pačiam asmeniui Europos arešto orderį išdavė dvi ar daugiau valstybių narių, sprendimą, kurį Europos arešto orderį vykdyti, priima vykdančioji teisminė institucija, deramai atsižvelgdama į visas aplinkybes, ypač santykinį nusikalstamų veikų sunkumą, jų padarymo vietą, atitinkamas Europos arešto orderių datas ir tai, ar orderis išduotas, siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn ar vykdyti laisvės atėmimo bausmę, ar sprendimą dėl įkalinimo.

<...>

3. Esant Europos arešto orderio ir kurios nors trečiosios šalies pateikto ekstradicijos prašymo kolizijai, sprendimą, ar pirmenybę suteikti Europos arešto orderiui ar ekstradicijos prašymui, priima vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija, deramai atsižvelgdama į visas aplinkybes, ypač į aplinkybes, nurodytas šio straipsnio 1 dalyje ir taikytiname susitarime.

<...>“

C. Vokietijos teisė

14. 1949 m. gegužės 23 d. *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucija)¹⁴ 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Joks vokiečių negali būti perduotas užsienio valstybei. Įstatyme gali būti numatytos ekstradicijai į kitas Europos Sąjungos valstybes nares ar tarptautiniam teismui taikomos išimtys, jei užtikrinami teisinės valstybės principai.“

¹⁴ *BGBL*. 1949, p. 1, iš dalies pakeistas 2000 m. lapkričio 29 d. *Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes (Artikel 16)* (Konstitucijos pakeitimo įstatymas (16 straipsnis)), *BGBL*. I 2000, p. 1633.

15. *Strafgesetzbuch* (Vokietijos baudžiamasis kodeksas)¹⁵ 7 straipsnyje nustatyta:

„1. Vokietijos baudžiamoji teisė taikoma užsienyje prieš Vokietijos pilietį padarytoms nusikalstamoms veikoms <...>.

2. Kitoms užsienyje padarytoms nusikalstamoms veikoms Vokietijos baudžiamoji teisė taikoma, jeigu už veiką taip pat baudžiama pagal jos padarymo vietos valstybės teisę arba veikos padarymo vietoje negalioja jokia baudžiamoji jurisdikcija; arba ją padaręs asmuo

1) buvo Vokietijos pilietis <...> arba

2) veikos padarymo momentu buvo užsienietis, kuris buvo surastas nacionalinėje teritorijoje, ir, nors pagal Ekstradicijos įstatymą leidžiama jį perduoti už tokią nusikalstamą veiką, jis neperduodamas, nes ekstradicijos prašymas nebuvo pateiktas per pagrįstą laikotarpį arba jis buvo atmestas, arba ekstradicija negali būti įvykdyta.“

III. Pagrindinės bylos aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

16. Šioje byloje prašomas perduoti asmuo BY yra Ukrainos pilietis. 2012 m. jis iš Ukrainos atvyko į Vokietiją (kurią dėl patogumo siūlau vadinti priimančiąja valstybe nare arba prašomąja valstybe). 2014 m. jis įgijo ir Rumunijos pilietybę kaip anksčiau Rumunijai priklausiusioje Bukovinoje gyvenusių Rumunijos piliečių palikuonis. Vis dėlto jo interesų centras niekada nebuvo Rumunijoje (šioje byloje – gimtoji valstybė narė).

17. 2016 m. vasario 26 d. Zastavnos (Ukraina) apylinkės teismas išdavė BY arešto orderį. Teigiama, kad 2010 ir 2011 m. jis pasisavino Ukrainos valstybinei įmonei priklausiusias lėšas. 2016 m. kovo 15 d. Ukrainos (kurią siūlau vadinti trečiąja valstybe arba prašančiąja valstybe) generalinė prokuratūra pateikė oficialų ekstradicijos prašymą, šis per atitinkamas teisingumo ministerijas buvo persiųstas Vokietijos Federacinei Respublikai pagal 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos antrojo papildomo protokolo 5 straipsnį. Kad nepamirštume, svarbu priminti, jog, savaime suprantama, BY taikoma nekaltumo prezumpcija. Taigi ši išvada teikiama atsižvelgiant į šią aplinkybę.

18. Po to, kai buvo pateiktas ekstradicijos prašymas, 2016 m. liepos 26 d. BY buvo suimtas pagal *Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen* (Įstatymas dėl tarptautinės teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose)¹⁶ 19 straipsnį. 2016 m. lapkričio 28 d. *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas) nurodė tam tikromis sąlygomis paleisti BY už užstatą, kol vykdomos ekstradicijos procedūros. Po to, kai buvo sumokėtas užstatas, 2016 m. gruodžio 2 d. BY buvo paleistas į laisvę.

19. Atsižvelgdama į tai, kad BY yra Rumunijos pilietis, ir remdamasi Teisingumo Teismo sprendimu *Petruhhin* Berlyno generalinė prokuratūra 2016 m. lapkričio 9 d. raštu pranešė Rumunijos teisingumo ministerijai apie ekstradicijos prašymą ir pridėjo 2016 m. rugpjūčio 1 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutartį dėl BY suėmimo ekstradicijos tikslu. Ji pasiteiravo, ar Rumunijos institucijos ketina perimti BY baudžiamąjį persekiojimą.

¹⁵ 1998 m. lapkričio 13 d. paskelbta redakcija (*BGBL*. I, p. 3322), paskutinį kartą iš dalies pakeista 2019 m. lapkričio 20 d. įstatymo (*BGBL*. I, p. 1626) 62 straipsniu.

¹⁶ Įstatymo dėl tarptautinio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose 1994 m. birželio 27 d. redakcija, *BGBL*. I S. 1537, su vėlesniais pakeitimais (toliau – IRG).

20. Pirmiausia buvo atsisakyta tai padaryti ir Rumunijos teisingumo ministerija atsakė, kad būtinas Ukrainos teisėsaugos institucijų prašymas. Tuomet Berlyno generalinė prokuratūra pasiteiravo, ar pagal Rumunijos baudžiamąją teisę leidžiama patraukti atsakomybėn už nusikalstamas veikas, kuriomis kaltinamas BY, nepaisant Ukrainos teisėsaugos institucijų prašymo perimti baudžiamąjį persekiojimą (kaip tai suprantama pagal 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 6 straipsnio 2 dalį). Rumunijos teisingumo ministerija išsiuntė atsakymą, jame generalinę prokuratūrą informavo, jog tam, kad būtų galima išduoti nacionalinį arešto orderį, kuriuo remiantis būtų išduotas Europos arešto orderis, turi būti gauta pakankamai įrodymų, kad persekiojamas asmuo įvykdė nurodytas nusikalstamas veikas. Ji Berlyno generalinės prokuratūros paprašė pateikti iš Ukrainos gautus dokumentus ir įrodymų kopijas.

21. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į šį susirašinėjimą, mano, kad iš esmės pagal Rumunijos teisę Rumunijos pilietį leidžiama persekioti už trečiojoje valstybėje padarytas nusikalstamas veikas.

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, pagal Vokietijos teisę iš esmės būtų leidžiama *Generalstaatsanwaltschaft Berlin* (Berlyno generalinė prokuratūra) prašymu perduoti BY Ukrainai. Vis dėlto, jo manymu, būtina atsižvelgti į Sprendime *Petruhhin* nustatytus apribojimus, nes kol kas Rumunijos teisminės institucijos nėra priėmusios sprendimo dėl to, ar patraukti BY baudžiamojon atsakomybėn už tariamus nusikaltimus, dėl kurių iš esmės pateiktas ekstradicijos prašymas. Visų pirma jis pažymi, kad šios bylos aplinkybės yra kitokios, nes, kai perkėlė savo interesų centrą iš Ukrainos į Vokietijos Federacinę Respubliką, BY dar neturėjo Rumunijos pilietybės. Nurodoma, kad Vokietijos Federacinėje Respublikoje jis apsigyveno ne pasinaudodamas iš SESV 21 straipsnio 1 dalies kylančia teise laisvai judėti.

23. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo praktinius sunkumus, susijusius su Sprendime *Petruhhin* nustatytų principų taikymu. Rumunijos teisėsaugos institucijos paprašė Vokietijos pateikti BY kaltę pagrindžiančių įrodymų, kad galėtų išnagrinėti jo tariamai įvykdytas nusikalstamas veikas. Atsižvelgdamos į tokius įrodymus jos galėtų nuspręsti, ar išduoti nacionalinį arešto orderį, kuriuo remiantis galėtų būti išduotas Europos arešto orderis. Vis dėlto Vokietijos institucijos tokios informacijos neturi. Tai nekelia nuostabos, nes Ukrainos prašymas grindžiamas 1957 m. Europos konvencija dėl ekstradicijos. Šios konvencijos 12 straipsnio 2 dalyje nereikalaujama, kad prašančioji valstybė pateiktų tokius dokumentus, todėl Ukraina jų nepateikė.

24. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pati gimtoji valstybė narė privalo paprašyti prašančiosios valstybės narės pateikti jai bylos medžiagą, į kurią atsižvelgdama ji galėtų nuspręsti, ar perimti baudžiamąjį persekiojimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad net jeigu Vokietijos valdžios institucijos turėtų prašančiosios valstybės pateiktus dokumentus, neišku, ar prašomoji valstybė galėtų juos tiesiog persiųsti Sąjungos piliečio, kurį prašoma perduoti, gimtajai valstybei narei, ar tam reikėtų gauti prašančiosios valstybės sutikimą.

25. Vis dėlto, jeigu pagrindinės informacijos dėl ekstradicijos prašymo nepakanka tam, kad gimtoji valstybė narė patikrintų, ar gali perimti baudžiamąjį persekiojimą, ir turi prašyti, kad prašančioji valstybė jai perduotų bylos medžiagą, ši procedūra labai užsitęstų. Ji užsitęstų dėl bendravimo diplomatiniais kanalais ir dėl būtinybės išversti dokumentus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad tai kelia itin daug problemų tais atvejais, kai persekiojamas asmuo yra suimtas.

26. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad prašomajai valstybei taip pat nebūtų tikslinga prašyti bylos medžiagos, nes ji negali įvertinti, ar gimtoji valstybė narė gali vykdyti baudžiamąjį persekiojimą pagal savo nacionalinę teisę. Jeigu prašomoji valstybė narė turėtų prašyti prašančiosios valstybės nusiųsti gimtajai valstybei narei prašymą perimti baudžiamąjį persekiojimą, kiltų tokių pačių problemų dėl to, kad priimančioji valstybė narė nėra susipažinusi su gimtosios valstybės narės teise, ir dėl to procedūra neišvengiamai užsitęstų.

27. Trečia, atsižvelgdamas į tai, kad Vokietijos baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta papildoma kompetencija dėl užsienyje padarytų nusikalstamų veikų, įskaitant atvejus, kai jas padaro užsieniečiai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar tam, kad nebūtų pažeistas SESV 18 straipsnyje nustatytas nediskriminavimo principas, jis privalo pripažinti ekstradiciją neteisėta. Tokiu atveju baudžiamąjį persekiojimą turėtų perimti Vokietijos baudžiamojo persekiojimo institucijos.

28. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, toks požiūris keltų grėsmę veiksmingam baudžiamajam persekiojimui už tokias nusikalstamas veikas. Šis požiūris reikštų, kad valstybės narės piliečio ekstradicija tampa *prima facie* neteisėta dėl galimybės Vokietijos institucijoms perimti baudžiamąjį persekiojimą. O dėl to pagal Vokietijos teisę faktiškai taptų neįmanoma išduoti arešto orderio dėl ekstradicijos¹⁷ arba vykdant baudžiamąjį persekiojimą Vokietijoje¹⁸. Dėl tokio vilkinimo kaltinamasis galėtų (dar kartą) išvengti baudžiamojo persekiojimo.

29. Šiomis aplinkybėmis 2019 m. gegužės 23 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar 2016 m. rugsėjo 6 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendime *Petruhhin* (C-182/15) suformuluoti SESV 18 ir 21 straipsnių taikymo principai trečiosios valstybės prašymo perduoti Sąjungos pilietį atveju galioja ir tada, kai persekiojamas asmuo savo interesų centrą į prašomąją valstybę narę perkėlė tuo momentu, kai dar nebuvo Sąjungos pilietis?
2. Ar, remiantis 2016 m. rugsėjo 6 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu *Petruhhin* (C-182/15), apie ekstradicijos prašymą informuota gimtoji valstybė narė privalo kreiptis į prašančiąją trečiąją valstybę su prašymu persiųsti jai bylos medžiagą, kad galėtų įvertinti galimybę perimti persekiojimą?
3. Ar valstybė narė, kurios trečioji valstybė prašo perduoti Sąjungos pilietį, remdamasi 2016 m. rugsėjo 6 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu *Petruhhin* (C-182/15) privalo atsisakyti jį perduoti ir pati perimti baudžiamąjį persekiojimą, jei tai įmanoma pagal jos nacionalinės teisės aktus?“

30. Rašytines pastabas pateikė BY, Vokietijos vyriausybės, Airijos, taip pat Graikijos, Latvijos, Vengrijos, Austrijos, Lenkijos ir Rumunijos vyriausybių ir Europos Komisijos atstovai. Pats posėdis įvyko per COVID-19 pandemiją ir BY, Vokietijos vyriausybės bei Komisijos atstovai buvo išklausti per 2020 m. birželio 16 d. posėdį. Teisingumo Teismui leidus, Airija posėdyje dalyvavo nuotoliniu būdu, o Latvijos ir Lenkijos vyriausybių rašytinės pastabos buvo perskaitytos dalyvaujant Teisingumo Teismo nariams ir posėdyje dalyvavusių šalių atstovams.

17 IRG 15 punkto 2 dalyje nustatyta, kad persekiojamo asmens negalima nurodyti suimti, kol vykdomos ekstradicijos procedūros, jeigu ekstradicija *prima facie* atrodo neteisėta.

18 *Strafprozeßordnung* (Baudžiamojo proceso kodeksas) 112 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad arešto orderis gali būti išduotas tik esant „pagrįstam įtarimui“, kurį galima nustatyti tik išnagrinėjus turimus įrodymus. Kaip jau buvo nurodyta šioje išvadoje, prašomoji valstybė apskritai neturi bylos medžiagos, kad galėtų tai padaryti.

IV. Analizė

A. Sprendime *Petruhhin* Teisingumo Teismo išdėstyti motyvai

31. Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimai iš esmės yra susiję su Teisingumo Teismo sprendime *Petruhhin* padarytų išvadų – kurias Teisingumo Teismas patvirtino vėliau priimtuose sprendimuose, kaip antai Sprendime *Pisciotti*¹⁹ ir Sprendime *Raugevičius*²⁰ – taikymu šios bylos aplinkybėms, būtina išnagrinėti šio sprendimo faktines aplinkybes ir motyvus, kuriais Teisingumo Teismas grindė šį sprendimą.

32. Sprendime *Petruhhin* išnagrinėtu atveju prašomas perduoti asmuo buvo Estijos pilietis, atvykęs į Latviją. Vėliau Latvijos valdžios institucijos gavo Rusijos Federacijos generalinio prokuroro ekstradicijos prašymą, jame buvo nurodyta, kad A. Petruhhin buvo ieškomas dėl didelio kiekio narkotikų pardavimo, susijusio su nusikalstamos organizacijos veikla. Vis dėlto Latvijos teisėje buvo nustatytas draudimas perduoti šios valstybės piliečius ir A. Petruhhin pagrindinis argumentas buvo susijęs su tuo, kad šios teisės nesuteikimas jam, kaip kitos Sąjungos valstybės narės piliečiui, pasinaudojusiam teise laisvai judėti, prilygtų nepagrįstai diskriminacijai, kaip tai suprantama pagal SESV 18 straipsnį.

33. 2016 m. gegužės 10 d. pateiktoje išvadoje generalinis advokatas Y. Bot sutiko su tuo, kad Latvijos piliečiams pagal įstatymus taikoma apsauga, kuri netaikoma asmenims, kurie nėra Latvijos piliečiai²¹. Šioje srityje požiūris į kitų valstybių narių piliečius yra skirtingas. Vis dėlto, generalinio advokato Y. Bot manymu, šis skirtingas požiūris objektyviai pateisinamas tuo, kad nors Latvija turi ekstrateritorinę jurisdikciją dėl jos piliečių užsienyje padarytų nusikalstamų veikų, Latvijos teisėje bendrai nėra nustatyta tokia teisė asmenų, kurie nėra šios valstybės piliečiai, kaip antai A. Petruhhin (kuris neturėjo teisės nuolat gyventi Latvijoje²²), atžvilgiu²³. Padaręs išvadą, kad „Latvijoje negali būti vykdomas [A. Petruhhin] baudžiamasis persekiojimas už nusikaltimą, kurio padarymu Rusijoje jis įtariamas“, generalinis advokatas Y. Bot konstatavo, kad:

„<...> atsižvelgiant į tikslą neleisti asmenų, įtariamų nusikaltimo padarymu trečiojoje valstybėje, nebaudžiamumo, šio piliečio situacija nėra panaši į Latvijos piliečių situaciją.

Taigi skirtingas požiūris į Sąjungos piliečius, kurie nėra Latvijos piliečiai, bet gyvena Latvijoje, palyginti su Latvijos piliečiais, nereiškia SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje draudžiamos diskriminacijos, jeigu jis yra pateisinamas tikslu kovoti su asmenų, įtariamų nusikaltimo padarymu trečiojoje valstybėje, nebaudžiamumu.“²⁴

34. Vis dėlto, kaip kartais nutinka, Teisingumo Teismas nesivadovavo šiuo generalinio advokato Y. Bot išvados aspektu – dabar prie šio klausimo ir grįšiu. Priešingai, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jeigu pagal vienos valstybės narės nacionalinę teisę draudžiama perduoti jos piliečius, atsižvelgiant į SESV 18 straipsnyje nustatytą vienodo požiūrio principą ši neperdavimo taisyklė turi būti taikoma ir asmenims, kurie nėra šios valstybės narės piliečiai. Priešingu atveju taip pat būtų ribojama judėjimo laisvė, kaip tai suprantama pagal SESV 21 straipsnį²⁵.

19 2018 m. balandžio 10 d. sprendimas (C-191/16, EU:C:2018:222).

20 2018 m. lapkričio 13 d. sprendimas (C-247/17, EU:C:2018:898).

21 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330).

22 Pagal Latvijos baudžiamąją teisę leidimo nuolat gyventi Latvijoje turėjimas buvo dar vienas pagrindas taikyti ekstrateritorinę jurisdikciją; žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330, 65 punktas).

23 Žr. generalinio advokato Y. Bot išvados byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330) 49–70 punktus.

24 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330, 68 ir 69 punktai).

25 Sprendimo *Petruhhin* 33 punktas.

35. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad toks apribojimas gali būti pateisinamas tik jeigu yra pagrįstas objektyviomis priežastimis ir proporcingas siekiamam teisėtam tikslui. Jis pažymėjo, kad valstybės, kurios neperduoda savo piliečių, paprastai gali pačios perimti šių piliečių baudžiamąjį persekiojimą, o dėl trečiųjų šalių piliečių paprastai jos to padaryti negali. Todėl jam susirūpinimą kėlė rizika, kad asmuo liks nenubaustas už tariamai padarytą nusikalstamą veiką. Užtikrinti, kad ši rizika sumažėtų, yra teisėtas Sąjungos teisės tikslas²⁶.

36. Tuomet atsižvelgdamas į šiuos sunkumus Teisingumo Teismas pasiūlė priemonę, kuri, kaip jis manė, atitiktų būtiną proporcingumo kriterijų. Ji grindžiama ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu. Teisingumo Teismas konstatavo, kad, nesant Sąjungos teisės normų, reglamentuojančių ekstradiciją, pagal šį principą valstybės narės privalo įgyvendinti visas baudžiamosios teisės srityje egzistuojančias bendradarbiavimo ir savitarpio pagalbos priemones²⁷. Taigi, Teisingumo Teismas nusprendė:

„<...> SESV 18 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad kai valstybei narei, į kurią buvo atvykęs Sąjungos pilietis, turintis kitos valstybės narės pilietybę, trečioji valstybė, su kuria pirmoji valstybė narė sudarė ekstradicijos sutartį, pateikia ekstradicijos prašymą, ji turi informuoti valstybę narę, kurios pilietybę toks asmuo turi, ir, jeigu to reikalauja aplinkybės, pastarosios prašymu perduoti jai šį asmenį laikydamasi [Pagrindų sprendimo 2002/584] nuostatų, jeigu pagal nacionalinę teisę tokia valstybė narė turi kompetenciją vykdyti šio asmens baudžiamąjį persekiojimą už nusikaltimus, padarytus už jos teritorijos ribų.“²⁸

B. 1957 m. Europos konvencija dėl ekstradicijos

37. Netrukus grįšiu prie Sprendimo *Petruhhin* ir jo poveikio šiai bylai. Vis dėlto šioje vietoje būtina dėl 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos pateikti šiuos papildomus paaiškinimus. Kaip rašytinėse pastabose primena Komisija, Europos Sąjunga ir Ukraina tarpusavyje nėra sudariusios tarptautinio susitarimo dėl ekstradicijos. Šiomis aplinkybėmis priimti nuostatas dėl ekstradicijos yra valstybių narių kompetencija. Atsižvelgiant į šioje byloje pateiktą prašymą akivaizdu, kad tarptautinis susitarimas, pagal kurį Ukraina siekia ekstradicijos, yra 1957 m. Europos konvencija dėl ekstradicijos. Konvencija – tai Europos Tarybos susitarimas, kurį yra pasirašiusios Vokietija, Ukraina ir Rumunija. Prieš tęsdamas siūlau išnagrinėti, kokį poveikį Sprendime *Petruhhin*²⁹ nurodytų principų taikymas turėtų Konvencijos taikymui.

38. 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 1 straipsnyje nustatyta pareiga perduoti, jeigu persekiojamas asmuo kaltinamas nusikaltimu, dėl kurio taikoma ekstradicija. Nekyla abejonių, kad nusikalstama veika, kuria kaltinamas BY, atitinka šios Konvencijos 2 straipsnyje nustatytus „nusikaltimo, kuriam taikoma ekstradicija“ kriterijus. Konvencijoje nustatyti keli atvejai, kai galima arba reikia atsisakyti taikyti ekstradiciją (pavyzdžiui, dėl 3 straipsnyje nurodytų politinių nusikaltimų arba jeigu nusikaltimas padarytas prašomos valstybės teritorijoje, kaip nurodyta 7 straipsnyje), kurie šiai bylai akivaizdžiai nesvarbūs. 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 6 straipsnyje taip pat nustatyta, kad Konvenciją pasirašiusioji šalis turi teisę atsisakyti išduoti savo piliečius. Akivaizdu, kad šioje byloje aptariamam atveju ji tokios teisės neturi, nes, nors BY turi Rumunijos ir Ukrainos pilietybes, jis nėra Vokietijos pilietis.

²⁶ Sprendimo *Petruhhin* 37 punktą. Taip pat žr. 2018 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2018:222, 46 ir 47 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

²⁷ Sprendimo *Petruhhin* 42 ir 47 punktai.

²⁸ Sprendimo *Petruhhin* 50 punktą.

²⁹ Sprendimo *Petruhhin* 50 punktą.

39. Taigi, kyla klausimas, ar prašomoji valstybė narė gali įvykdyti išpareigojimus pagal SESV 18 straipsnį ir 21 straipsnio 1 dalį (kurie apima išpareigojimą perduoti persekiojamą asmenį gimtajai valstybei narei pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 nuostatas³⁰) ir kaip ji tai gali padaryti, taip tuo pat metu įvykdydama išpareigojimus pagal Konvenciją, jeigu gimtoji valstybė narė išduoda Europos arešto orderį.

40. Būtent dėl šios priežasties Vokietija remiasi 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 17 straipsniu, susijusiu su prašymų kolizija, taip pat Pagrindų sprendimo 2002/584 16 straipsnio 3 dalimi, susijusia su Europos arešto orderio ir kurios nors trečiosios šalies pateikto ekstradicijos prašymo kolizija. Nors abi nuostatos susijusios su prašymų kolizija, jose tikrai nėra aiškiai nurodyta, kad gimtosios valstybės narės prašymas laikomas viršesniu. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad 1957 m. Europos konvencija dėl ekstradicijos yra tarptautinė konvencija, kurios Sąjunga nėra pasirašiusi, jos, kitaip nei Pagrindų sprendimo 2002/584, Teisingumo Teismas neturi aiškinti. Tačiau naudinga remtis Konvencijos nuostatomis, nes jomis grindžiamas Ukrainos ekstradicijos prašymas.

41. Kadangi 2010 m. lapkričio 8 d. Vokietijos nuolatinės atstovybės verbalinėje notoje dėl 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos pateikta deklaracija, Europos Tarybos sutarčių biuro Generaliniame sekretoriате užregistruota 2010 m. lapkričio 9 d., apima tik santykius su kitomis valstybėmis narėmis, 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 17 straipsnis tebetaikomas Vokietijos santykiams su Ukraina. Todėl Teisingumo Teismo pateiktas Pagrindų sprendimo 2002/584 16 straipsnio 3 dalies aiškinimas neišspręstų su 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 17 straipsniu susijusio klausimo. Siūlau prie šio klausimo grįžti vėliau.

C. Tam tikros pirminės pastabos: ar Sprendimas Petruhhin yra teisingas?

42. Nors dabar nagrinėsiu tris užduotus klausimus, manau, kad visų pirma būtina išspręsti klausimą, ar byla, kurioje priimtas Sprendimas *Petruhhin*, buvo išspręsta teisingai, net jeigu, kaip buvo patvirtinta nagrinėjant bylą žodžiu, šiuo metu tik Airija ragina Teisingumo Teismą nukrypti nuo šio sprendimo. Vis dėlto, aš pats manau, kad generalinis advokatas Y. Bot visiškai teisingai išanalizavo su SESV 18 straipsniu susijusį klausimą. Jis pažymėjo, kad nuostata, pagal kurią valstybei draudžiama išduoti savo piliečius, yra glaudžiai susijusi su valstybės įgyvendinamo suvereniteto savo piliečiams sąvoka ir su atitinkama valstybės pareiga apsaugoti savo piliečius, „kad jiems nebūtų taikoma užsienio baudžiamosios teisės sistema, kurios proceso jie nežino, nemoka kalbos ir sunkiai gali apsiginti“³¹.

43. Nors gali būti, kad nuostata dėl draudimo valstybei išduoti savo piliečius atspindi tradicinį nepasitikėjimą užsienio šalių teisės sistemomis ir kad ji atsirado mažiau globalizuotame pasaulyje, esmė yra visai ne tai. Tikroji valstybių praktikos, susijusios su principu *aut dedere, aut judicare*, esmė buvo ta, kad prašomo perduoti asmens pilietybės valstybė turėjo galimybę pasirinkti persekioti tokį asmenį pagal savo įstatymus už užsienyje padarytas nusikalstamas veikas. Ji naudojosi šia ekstrateritorine jurisdikcija, įgyvendindama suverenitetą savo piliečiams. Tiesa, kad – kaip rodo pats klasikinis Nuolatinio Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimas *Lotus*³² – tam tikrais atvejais valstybė taip pat gali naudotis jurisdikcija persekioti asmenis, kurie nėra jos piliečiai, už užsienyje padarytas nusikalstamas veikas. Vis dėlto reikia pripažinti, kad, kai nėra konkrečių tarptautinių susitarimų, pagal kuriuos suteikiama universalioji jurisdikcija persekioti už tam tikrus nusikaltimus, tokia jurisdikcija paprastai taikoma tik tam tikromis aplinkybėmis, kai įvykiai, veiksmai ir asmenys,

30 Tai reiškia, kad gimtosios valstybės narės teismai turi jurisdikciją pagal jos nacionalinę teisę persekioti tokį asmenį už nusikalstamas veikas, padarytas ne tos valstybės teritorijoje.

31 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330, 51 punktas).

32 1927 m. rugsėjo 7 d. Nuolatinio Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimas *SS Lotus, Prancūzija prieš Turkiją*, Ser. A. Nr. 10.

kuriems taikomas ekstrateritorinį poveikį turintis teisės aktas, daro tokį poveikį taikai, viešajai tvarkai ir geram administravimui atitinkamoje valstybėje arba bent jau tos šalies piliečio interesams, kad ekstrateritorinės jurisdikcijos įgyvendinimą ne piliečių atžvilgiu ir ją įgyvendinančią valstybę sieja *tikras ryšys*³³.

44. Nors Nuolatinio Teismo sprendimo *Lotus*³⁴ loginis pagrindas ir jame išdėstyti motyvai apie 90 pastarųjų metų po jo priėmimo daug analizuojami ir vyksta diskusijos dėl šiame sprendime nustatytų apribojimų ir, žinoma, jo svarbos šiuolaikinėmis sąlygomis³⁵, aš pats negaliu nesutikti su šiuo pareiškimu dėl šiuolaikinės tarptautinės teisės ir praktikos, pateiktu Tarptautinio Teisingumo Teismo pirmininko G. Guillaume atskirojoje nuomonėje dėl šio teismo Sprendimo *Arešto orderis*:

„Valstybės baudžiamąja jurisdikcija visų pirma naudojasi savo teritorijoje. Klasikinėje tarptautinėje teisėje jurisdikcija dėl nusikalstamų veikų, įvykdytų užsienyje, joms paprastai nustatoma tik jeigu nusikalstamą veiką padaręs asmuo arba bent jau nukentėjęsysis yra tos valstybės pilietis arba jeigu nusikaltimas kelia grėsmę jos vidaus arba išorės saugumui. Be to, jos gali naudotis jurisdikcija piratavimo atvejais ir kai įvairiose konvencijose yra numatyta papildoma universalioji jurisdikcija, jeigu nusikalstamą veiką padaręs asmuo yra jų teritorijoje. Tačiau jokiais kitais atvejais tarptautinėje teisėje universalioji jurisdikcija nepripažįstama <...>“³⁶

45. Ši ištrauka atsispindi Sprendime *Petruhhin*, kuriame Teisingumo Teismas pripažino, kad valstybė narė „pagal bendrąją taisyklę <...> neturi jurisdikcijos teisti už <...> nusikaltimus“, laikomus sunkiais nusikaltimais ir „padarytus ne jos teritorijoje“, kai „nei nusikaltimą, kuriuo įtariama, padaręs asmuo, nei nuo jo nukentėjęs asmuo nėra šios valstybės piliečiai“³⁷.

46. Viso to pakanka norint įrodyti, kad valstybės, kuri neperduoda savo piliečių, piliečio padėtis iš esmės skiriasi nuo asmenų, kurie nėra tokios valstybės piliečiai, padėties, kiek tai susiję su tos valstybės baudžiamosios teisės ekstrateritoriniu taikymu. Kaip byloje *Petruhhin* pažymėjo generalinis advokatas Y. Bot³⁸, esant tokioms aplinkybėms kyla pastarųjų nebaudžiamumo rizika, o dėl pirmųjų tokios rizikos nekyla.

47. Nors atitinkama valstybė gali nuspręsti persekioti savo piliečius už užsienyje tariamai padarytas nusikalstamas veikas, dėl ne piliečių užsienyje padarytų nusikalstamų veikų situacija paprastai yra kitokia. Galima diskutuoti dėl valstybės ekstrateritorinės jurisdikcijos apimties pastaruoju atveju, vis dėlto niekas neginčija, kad tarptautinėje teisėje praktikoje yra nustatyti tam tikri valstybės kompetencijos priimti teisės aktus, turinčius ekstrateritorinį poveikį, dėl nusikalstamų veikų, kurias padaro ne jos piliečiai už jos teritorijos ribų, apribojimai, kurie skiriasi nuo jos piliečiams taikomų apribojimų. Bylos, kurioje priimtas Sprendimas *Petruhhin*, aplinkybės tai savaip įrodo, nes pagal Latvijos teisę Latvijoje negalėjo būti vykdomas Estijos piliečio, neturėjusio leidimo nuolat gyventi Latvijoje, baudžiamasis persekiojimas už tariamą prekybą narkotikais Rusijos Federacijoje³⁹.

33 Žr. O'Connell, D., *International Law*, 2nd ed., Vol. 2, Stevens, 1979, p. 602; Crawford, J., *Brownlie's Principles of Public International Law*, 8th ed., Oxford University Press, 2012 p. 457; Ipsen, K., *Völkerrecht*, 6th ed., 71–74 pastraipos; taip pat žr. Combacau, J., ir Sur, S., *Droit international public*, 13th ed., p. 390, kurie pažymi, kad, jeigu nėra nei teritorinės, nei pilietybės sąsajos, ekstrateritorinių normatyvinių įgaliojimų įgyvendinimas yra tik papildomas ir juos įgyvendinti galima tik labai retais atvejais. Šio norminio jurisdikcijos principo taikymą gerai iliustruoja Sprendime *Petruhhin* aptarta Latvijos baudžiamojo įstatymo 4 straipsnio 3 dalis, pagal kurią Latvijos pilietybės neturinčius asmenis leidžiama traukti baudžiamojon atsakomybėn už „sunkius arba labai sunkius nusikaltimus“, padarytus ne Latvijos teritorijoje ir pažeidžiančius „Latvijos Respublikos ar jos gyventojų interesus“: žr. generalinio advokato Y. Bot išvados byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330) 67 punktą.

34 1927 m. rugsėjo 7 d. Nuolatinio Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimas *SS Lotus, Prancūzija prieš Turkiją*, Ser. A. Nr. 10.

35 Žr., pavyzdžiui, Ryngaert, C., *Jurisdiction in International Law*, 2nd ed., Oxford University Press, 2015, p. 30–48; Beaulac, S., „The *Lotus* Case in Context“, Allen, S., et al., *Oxford Handbook of Jurisdiction in International Law*, Oxford University Press, 2019, p. 40–58.

36 2002 m. vasario 14 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimas *2000 m. balandžio 11 d. arešto orderis (Kongo Demokratinė Respublika prieš Belgiją)*, TTT rinkinys, 2002, pirmininko G. Guillaume atskirosios nuomonės 16 punktas.

37 Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Petruhhin* 39 punktą.

38 Išvados (C-182/15, EU:C:2016:330) 68 ir 69 punktai.

39 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:330, 68 punktas).

48. Visa tai rodo, kad valstybės narės piliečių ir kitų Sąjungos piliečių situacija skiriasi, kiek tai susiję su nuostata, pagal kurią priimančioji valstybė narė atsisako perduoti savo piliečius. Atsižvelgdamas į šį esminį skirtumą manau, kad išimties dėl pilietybės taikymas, kai taikomos skirtingos nuostatos dėl naudojimosi ekstrateritorine jurisdikcija dėl užsienyje padarytų nusikalstamų veikų, atsižvelgiant į tai, ar atitinkamas asmuo yra tos valstybės narės pilietis, ar ne, tikrai nebuvo (ir nėra) diskriminacija, kaip tai suprantama pagal SESV 18 straipsnį. Todėl pakartosiu, kad šiomis aplinkybėmis pastaruoju atveju kyla nebaudžiamumo rizika, kurios nekyla pirmuoju atveju. Tai yra šių dviejų situacijų esminis skirtumas, kuris, mano manymu, reiškia, kad šios skirtingos su ekstradicija susijusios taisyklės, taikomos atsižvelgiant į prašomo perduoti asmens pilietybę, nėra diskriminacija, kaip tai suprantama pagal SESV 18 straipsnį.

49. Sprendimas *Petruhhin* tikrai yra palyginti naujas Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos sprendimas. Vis dėlto net per palyginti trumpą laiką, praėjusį nuo jo priėmimo, buvo priimta keletas sudėtingesnių su juo susijusių sprendimų, kurie visi savaip rodo, kaip iš tiesų sunku praktiškai taikyti Sprendime *Petruhhin* nustatytus principus⁴⁰.

50. Tai rodo Teisingumo Teismo sprendimas *Raugevičius*⁴¹, priimtas byloje dėl Rusijos Federacijos Suomijai pateikto prašymo perduoti Lietuvos pilietį, kuris turėjo ir Rusijos pilietybę, kad būtų įvykdyta Rusijos teismo paskirta laisvės atėmimo bausmė. Nors Suomijos teisė draudė perduoti šios šalies piliečius trečiosioms šalims, jos teisėje buvo nustatytas Suomijos piliečiams arba „užsienio piliečiams, nuolat gyvenantiems Suomijoje“, trečiosiose šalyse paskirtų bausmių vykdymo jos teritorijoje mechanizmas. Tuomet kilo klausimas, ar šiomis aplinkybėmis galėtų būti taikomi Sprendime *Petruhhin* nustatyti principai.

51. Generalinis advokatas Y. Bot išvadoje⁴² atkreipė dėmesį į galimus sunkumus. Nebuvo galima prašyti suteikti Lietuvos teisėsaugos institucijoms galimybę išduoti Europos arešto orderį vykdyti naują baudžiamąjį persekiojimą, nes tai prieštarautų *ne bis in idem* principui⁴³. Tuomet generalinis advokatas Y. Bot nurodė:

„Be to, nematau galimybės taikyti tokio mechanizmo, pagal kurį Lietuvos teisėsaugos institucijos galėtų išduoti Europos arešto orderį dėl bausmės vykdymo Lietuvos teritorijoje. Pažymiu, kad, be teisinės kliūties, t. y. aplinkybės, kad vykdytina bausmė paskirta trečiosios valstybės teismo, šiuo atveju Suomijos institucijos galėtų pagrįstai remtis Europos arešto orderio neprivalomuoju nevykdymo pagrindu, nurodytu Pagrindų sprendimo 2002/584 4 straipsnio 6 punkte, pagal kurį vykdančioji teisminė institucija gali atsisakyti vykdyti Europos arešto orderį, išduotą, siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę, kai prašomas perduoti asmuo „yra vykdančiojoje valstybėje narėje arba yra jos pilietis ar gyventojas“, ir toji valstybė imasi vykdyti šią bausmę pagal savo vidaus teisę.“⁴⁴

52. Vis dėlto Teisingumo Teismas laikėsi kitokio požiūrio. Jis pažymėjo, kad Suomijoje taikoma išimtis dėl pilietybės yra *prima facie* diskriminuojanti, kaip tai suprantama pagal SESV 18 straipsnį, taip pat konstatavo, kad, taikant Sprendime *Petruhhin* nustatytus principus⁴⁵, tokia nuostata gali būti pateisinama tik „jeigu yra pagrįsta objektyviomis priežastimis ir proporcinga nacionaline teise siekiamam teisėtam tikslui“⁴⁶.

40 Sprendimo *Petruhhin* 50 punktas.

41 2018 m. lapkričio 13 d. sprendimas (C-247/17, EU:C:2018:898).

42 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:616).

43 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:616, 55 punktas).

44 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:616, 56 punktas).

45 Sprendimo *Petruhhin* 50 punktas.

46 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:898, 31 punktas).

53. Tuomet Teisingumo Teismas perėjo prie klausimo, ar Sprendime *Petruhhin* nustatyti principai taikomi tuo atveju, kai yra pateiktas trečiosios šalies ekstradicijos prašymas siekiant įvykdyti bausmę. Jis pripažino, kad asmens, kuris jau buvo patrauktas atsakomybėn ir nuteistas prašančiojoje valstybėje, naujo persekiojimo pradėjimas gali prieštarauti *ne bis in idem* principui. Tuomet Teisingumo Teismas dar nurodė:

„Nors *ne bis in idem* principas, taikomas pagal nacionalinę teisę, gali būti valstybės narės vykdomo ekstradicijos prašyme nurodytų asmenų persekiojimo bausmės vykdymo tikslu kliūtis, vis dėlto, siekiant išvengti rizikos, kad tokie asmenys nebūtų nubausti, nacionalinėje ir (arba) tarptautinėje teisėje yra mechanizmų, leidžiančių asmenims atlikti bausmes, be kita ko, valstybėje, kurios piliečiai jie yra, ir taip padidėja jų socialinės reintegracijos galimybės įvykdžius bausmes.“⁴⁷

54. Toliau Teisingumo Teismas rėmėsi 1983 m. kovo 21 d. Konvencija dėl nuteistųjų asmenų perdavimo⁴⁸, kurios šalys yra visos valstybės narės ir Rusijos Federacija. Pagal Konvenciją dėl nuteistųjų asmenų užsienio šalių įkalinimo įstaigose bausmę atliekantys asmenys tam tikromis aplinkybėmis gali būti perduoti atlikti bausmę savo gimtojoje valstybėje narėje.

55. Tuomet Teisingumo Teismas priminė, kad Suomijoje šios Konvencijos nuostatomis leidžiama pasinaudoti ir jos piliečiams, ir jos pilietybės neturintiems asmenimis, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Suomijoje. Todėl galėjo būti taip, kad D. Raugevičius būtų laikomas nuolatinio Suomijos gyventoju, todėl galėtų likusią bausmės dalį atlikti Suomijoje, jeigu jis ir Rusijos Federacija su tuo sutiktų.

56. Tuomet Teisingumo Teismas padarė išvadą:

„SESV 18 ir 21 straipsniais reikalaujama, kad kitų valstybių narių piliečiai, kurie nuolat gyvena Suomijoje ir dėl kurių trečioji valstybė pateikia ekstradicijos prašymą, kad būtų įvykdyta laisvės atėmimo bausmė, turėtų galimybę pasinaudoti Suomijos piliečiams taikomu ekstradicijos draudimu ir tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir pastarieji galėtų atlikti savo bausmę Suomijos teritorijoje. Jei vis dėlto toks pilietis, kaip D. Raugevičius, negali būti laikomas nuolat gyvenančiu prašomojoje valstybėje narėje, jo ekstradicijos klausimas yra reglamentuojamas remiantis taikytina nacionaline ar tarptautine teise.“⁴⁹

57. Nors Sprendimas *Raugevičius*⁵⁰ tikrai susijęs su kiek kitokia situacija, kai perduoti asmenį prašoma tam, kad būtų įvykdyta bausmė, vis dėlto šiame sprendime tam tikra prasme parodomas Sprendimo *Petruhhin* taikymo ribos būtent todėl, kad paprastai, kiek tai susiję su ekstradicija, gimtosios valstybės narės piliečių ir kitų valstybių narių piliečių padėtis *skiriasi*.

58. Galiausiai Sprendime *Raugevičius*⁵¹ Teisingumo Teismas pripažino, kad, jeigu pagal Suomijos teisę prašomo perduoti asmens padėtis nebūtų prilyginta šios valstybės piliečių padėčiai⁵² ir jam galėtų būti taikoma 1983 m. Konvencija dėl nuteistųjų asmenų perdavimo, būtų neįmanoma tos bylos aplinkybėms taikyti Sprendimo *Petruhhin*.

47 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:898, 36 punktas).

48 *Europos Tarybos sutarčių serija* Nr. 112.

49 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:898, 47 ir 48 punktai).

50 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:898).

51 2018 m. lapkričio 13 d. sprendimas (C-247/17, EU:C:2018:898).

52 T. y. pripažįstant (jeigu taip iš tiesų yra), kad D. Raugevičius yra Suomijos ilgametis gyventojas, todėl turi teisę būti vertinamas kaip Suomijos pilietis.

59. Be to, bijau, kad Sprendimas *Petruhhin* gali sukelti praktinių sunkumų iš esmės todėl, kad su perdavimu ir ekstradicija susijusios teisės nuostatos ir praktika – kurios atsispindi Pagrindų sprendime 2002/584 ir 1957 m. Europos konvencijoje dėl ekstradicijos – nebūtinai yra gerai pritaikytos prašymams, kuriuos priimančioji valstybė narė teikia gimtosios valstybės narės baudžiamojo persekiojimo institucijoms dėl gimtosios valstybės narės piliečio baudžiamojo persekiojimo už nusikalstamas veikas, padarytas trečiojoje valstybėje, kaip, beje, ir gimtosios valstybės narės arba priimančiosios valstybės narės prašymams trečiajai valstybei, kurioje padaryta nusikalstama veika.

60. Apie kai kurias iš šių Sprendime *Petruhhin* iškeltų praktinių problemų užsiminė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, apie jas per žodinį bylos nagrinėjimą taip pat kalbėjo įvairių valstybių narių atstovai. Dėl visų šių praktinių problemų kyla klausimų dėl galimo nebaudžiamumo. Pavyzdžiui, kiek priimančioji valstybė narė turi laukti gimtosios valstybės narės sprendimo? Trumpai galima pažymėti, kad toks delsimas gali kelti itin daug problemų tais atvejais, kai prašomas perduoti asmuo yra laikomas suimtas priimančiojoje valstybėje narėje. Nors ta valstybė gali nenorėti pratęsti prašomo perduoti asmens suėmimo termino, kol bus nagrinėjamas jo gimtajai valstybei narei pateiktas prašymas, dėl sprendimo laikinai paleisti tokį asmenį į laisvę taip pat gali kilti problemų, ypač jeigu konstatuota, kad toks asmuo gali pasislėpti.

61. Šiomis aplinkybėmis, ko gero, visos valstybės narės, kurios yra šios bylos šalys, sutinka, kad gimtoji valstybė narė neturi pakankamai informacijos Europos arešto orderiui išduoti, jeigu į ją kreipiasi priimančioji valstybė narė, kuri pateikia informaciją, kad trečioji valstybė prašo perduoti vieną iš jos piliečių, esančių priimančiojoje valstybėje narėje, ir nuspręsti dėl to, ar ji nori prašyti perduoti jos pilietį tam, kad galėtų perimti baudžiamąjį persekiojimą.

62. Be to, ko gero, visos valstybės narės sutinka, kad nėra vieno konkretaus termino, kuris gali būti taikomas visais atvejais ir per kurį priimančioji valstybė narė gali tikėtis gimtosios valstybės narės atsakymo dėl to, ar ketina išduoti Europos arešto orderį, arba per kurį ji privalo išduoti tokį Europos arešto orderį, jeigu pageidauja tai padaryti. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tokio klausimo neuždavė, su tokiais terminais susijęs klausimas buvo užduotas šalims per bylos žodinį nagrinėjimą, ir Komisija jį aptarė rašytiniame atsakyme į Teisingumo Teismo klausimą, kurį šis uždavė tam, kad išsiaiškintų, kaip valstybės narės praktiškai taiko Sprendime *Petruhhin* nustatytus principus⁵³. Taigi, atrodo, kad valstybės narės (įskaitant dalyvavusias bylos žodiniame nagrinėjime, taip pat atsižvelgiant į Komisijos pateiktus dokumentus, kuriuose buvo siekiama išnagrinėti Sprendimo *Petruhhin* taikymą praktiškai) bendrai sutaria, kad gimtoji valstybė narė turėtų nuspręsti, ar išduoti Europos arešto orderį, kuo greičiau, tačiau šis terminas priklauso nuo kiekvienos bylos konkrečių aplinkybių. Viena iš pagrindinių aplinkybių yra susijusi su tuo, ar atitinkamas asmuo yra laikomas suimtas siekiant jį perduoti.

63. Vis dėlto atsižvelgiant į Komisijos iš valstybių narių gautus atsakymus atrodo⁵⁴, kad nustatomi 10–45 dienų terminai, o ilgesnius terminus suteikia tik kelios valstybės arba jie suteikiami išimtiniais atvejais⁵⁵. Tik kelios valstybės narės nenustato jokių terminų. Vis dėlto tai kelia daug neaiškumų.

64. Sunku nesusedaryti įspūdžio, kad apskritai bet koks nustatytas terminas yra per trumpas tam, kad gimtoji valstybė narė arba priimančioji valstybė narė kreiptųsi į prašančiąją valstybę su savitarpio teisinės pagalbos prašymu, gautų atsakymą ir išverstų bei įvertintų bylos medžiagą, kurią gali sudaryti šimtai puslapių. Terminai yra itin griežti ir, žinoma, labai dažnai – per trumpi, net jeigu yra sudarytos

53 Sprendimo *Petruhhin* 50 punktas.

54 Komisija pažymi, kad buvo paprašyta atsakyti skubiai ir tik darbinio lygmeniu, o tai reiškia, kad valstybės narės gali bet kada papildyti savo atsakymus ir (arba) juos detalizuoti.

55 Dėl ilgesnių terminų mažiau problemų kyla tais atvejais, kai persekiojamas asmuo jau yra laikomas suimtas dėl kitos nusikalstamos veikos nei ta, dėl kurios persekiojamas.

sutartys dėl savitarpio teisinės pagalbos. Visais atvejais, kai jų nėra ir tenka naudotis diplomatiniais kanalais, gimtajai valstybei narei gali būti beveik neįmanoma išduoti Europos arešto orderio per tokį laikotarpį. Per posėdį Komisijos atstovas pažymėjo, kad kitaip gali būti tik išimtiniais atvejais, kai gimtoji valstybė narė jau yra lygiagrečiai pradėjusi tyrimą dėl atitinkamo asmens.

65. Nesunku pastebėti ir kitas papildomas problemas. Ar priimančioji valstybė narė gali savo nuožiūra perduoti trečiosios valstybės jai perduotus dokumentus gimtajai valstybei narei, ar tam būtinas trečiosios valstybės sutikimas? Ir jeigu šioje byloje aptariamam atveju Rumunija sutiktų perimti baudžiamąjį persekiojimą ir tam būtų išduotas Europos arešto orderis, reiktų išspręsti bent klausimą (pagal Konvencijos 17 straipsnį), susijusį su tuo, ar Vokietija šiuo atveju laikėsi įsipareigojimų pagal Konvencijos 1 straipsnį, nes tokiu atveju neišvengiamai būtų atsisakyta patvirtinti įtariamojo perdavimą Ukrainai dėl priežasčių, anksčiau nenurodytų įvairiose Vokietijos deklaracijose, pateiktose pagal Konvencijos 6 straipsnį⁵⁶. Taip pat kyla klausimas, kas nutiktų, jeigu prašomas perduoti asmuo nepageidautų, kad jo baudžiamąjį persekiojimą perimtų jo gimtoji valstybė narė.

66. Taigi, kaip rodo praktika ir patirtis, piliečių ir ne piliečių aptariamoms situacijoms iš esmės nėra panašios, kiek tai susiję su SESV 18 straipsnyje nustatytų lygybės principų taikymu. Šios praktinės problemos, susijusios su galimu nebaudžiamumu už nusikalstamas veikas, padidėja todėl, kad nėra tinkamos Sąjungos teisės aktų struktūros. Todėl Teisingumo Teismui siūlyčiau nukrypti nuo Sprendimo *Petruhhin* dėl visų pirma išdėstytų priežasčių.

67. Vis dėlto, jeigu Teisingumo Teismas nepritartų šiai analizei, toliau vis tiek atsakysiu į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo užduotus tris klausimus. Atsakymai į juos bus grindžiami prielaida, kad (priešingai, nei aš pats manau) Sprendimas *Petruhhin* yra teisingas.

D. Pirmasis klausimas

68. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmąjį klausimą užduoda tam, kad išsiaiškintų, ar pirma nurodyti principai, susiję su SESV 18 ir 21 straipsnių taikymu, taikomi ir tais atvejais, kai atitinkamas asmuo Sąjungos piliečiu tapo tik po to, kai apsigyveno valstybėje narėje, kuri nėra jo gimtoji valstybė narė. Kadangi akivaizdu, kad Sprendime *Petruhhin* nurodyti Teisingumo Teismo argumentai grindžiami tuo, kad gali būti pažeista Sąjungos piliečio judėjimo laisvė, kaip tai suprantama pagal SESV 21 straipsnį, kyla klausimas, ar ši byla susijusi su SESV 21 straipsniu.

69. Airijos teigimu, tam, kad kiltų klausimas dėl kitų Sąjungos teisių, susijusių su judėjimo laisvės įgyvendinimu, tokiomis teisėmis besiremiantis asmuo privalo, pirma, pasinaudoti teise laisvai judėti ir, antra, tai padaryti *tuo metu*, kai turi pilietybę. Neginčijama, kad tuo metu, kai apsigyveno Vokietijoje, BY nebuvo Sąjungos pilietis. Todėl Airija tvirtina, kad būtent dėl šios priežasties, kai tiesiog gyveno Vokietijoje, jis nesinaudojo Sąjungoje nustatyta teise laisvai judėti.

70. Kaip rašytinėse pastabose primena Komisija, Europos Sąjunga ir Ukraina tarpusavyje nėra sudariusios tarptautinio susitarimo dėl ekstradicijos. Šiomis aplinkybėmis priimti nuostatas dėl ekstradicijos yra valstybių narių kompetencija. Atsižvelgiant į šioje byloje pateiktą prašymą akivaizdu, kad tarptautinis susitarimas, pagal kurį Ukraina siekia ekstradicijos, yra 1957 m. Europos konvencija dėl ekstradicijos, kurios šalys yra Vokietija, Ukraina ir Rumunija. Šioje Konvencijoje nustatyti įsipareigojimai buvo ratifikuoti ir taip perkelti į nacionalinę teisę. Žinoma, į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiose situacijose tokios nacionalinės teisės normos turi atitikti Sąjungos teisę⁵⁷. Tikrai, nors iš principo baudžiamosios teisės aktai ir baudžiamojo proceso nuostatos daugiausia priklauso

⁵⁶ Nors tai nėra lemiamas veiksnys dėl Sąjungos teisės viršenybės tarptautinių sutarčių, kurių šalis nėra pati Europos Sąjunga, atžvilgiu. Taip pat žr. šios išvados 107 punktą.

⁵⁷ 1997 m. kovo 20 d. Sprendimas *Hayes* (C-323/95, EU:C:1997:169, 13 punktas) ir Sprendimo *Petruhhin* 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

valstybių narių kompetencijai, Teisingumo Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad Sąjungos teisė nustato jų kompetencijos ribas. Ši valstybių narių kompetencija turi būti igyvendinama laikantis ne tik Sąjungos teisės garantuojamų pagrindinių laisvių, bet ir visos Sąjungos teisės, visų pirma pirminės teisės⁵⁸. Todėl tokiomis teisės nuostatomis negalima diskriminuoti asmenų, kuriems pagal Sąjungos teisę suteikta teisė būti vienodai vertinamiems, arba riboti Sąjungos teisės garantuojamų pagrindinių laisvių⁵⁹.

71. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją⁶⁰ Sąjungos piliečio statusas turi būti pagrindinis valstybių narių piliečių statusas, nes jis leidžia tiems Sąjungos piliečiams, kurių situacija tokia pati, būti vienodai teisiškai vertinamiems Sąjungos teisės taikymo *ratione materiae* srityje, neatsižvelgiant į pilietybę ir nepažeidžiant šiuo klausimu aiškiai nustatytų išimčių. Tarp situacijų, kurios patenka į Sąjungos teisės taikymo *ratione materiae* sritį, yra ir tokių, kurios susijusios su naudojimuši Sutarties užtikrinamomis pagrindinėmis laisvėmis, visų pirma tokių, kurios susijusios su pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį suteikta judėjimo ir apsigyvenimo valstybių narių teritorijoje laisve.

72. Kita vertus, dėl SESV 20 straipsnyje numatytos Sąjungos pilietybės Sutarties taikymo *ratione materiae* sritis neturi būti išplėsta taip, kad būtų taikoma situacijoms, kurios neturi jokios sąsajos su kuria nors iš Sąjungos teisėje numatytų situacijų ir kurių visi svarbūs elementai yra apriboti viena valstybe nare⁶¹.

73. SESV 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje“. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad pagrindinius principus, kaip antai laisvą asmenų judėjimą, įtvirtinančios nuostatos turi būti aiškinamos plačiai, o nukrypti nuo tokių principų leidžiančios nuostatos turi būti aiškinamos griežtai⁶².

74. Nemanau, kad šiai analizei turi įtakos Sprendimas *Mc Carthy*⁶³. Toje byloje išnagrinėtu atveju Sh. McCarthy turėjo dvigubą pilietybę, įskaitant šalies, kurioje ji gyveno, pilietybę. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad iš jokio jos situacijos elemento nebuvo matyti, kad pagal išnagrinėtą nacionalinę priemonę iš jos buvo atimta galimybė veiksmingai naudotis pagrindinėmis teisėmis, susijusiomis su jos, kaip Sąjungos pilietės, statusu⁶⁴. Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sąjungos piliečio, kuris nepasinaudojo teise laisvai judėti, situacijos tik dėl šios aplinkybės negalima prilyginti išimtinai vidaus situacijai⁶⁵.

75. Sprendimas *Schempp* taip pat grindžiamas požiūriu, kad bylos aplinkybės nelaikytinos vidaus situacija, nors teise laisvai judėti pasinaudojo ne pats E. Schempp, o tik jo buvusi sutuoktinė⁶⁶. Sprendime *Zhu ir Chen* Teisingumo Teismas taip pat nurodė nemanantis, kad valstybės narės piliečio, gimusio kitoje valstybėje nareje ir niekada nesinaudojusio judėjimo laisve, padėties vien dėl šios aplinkybės negalima laikyti situacija išimtinai valstybės viduje, taip atimant iš to piliečio teisę

58 Šiuo klausimu žr. 2019 m. vasario 26 d. Sprendimą *Rimšėvičs ir ECB / Latvija* (C-202/18 ir C-238/18, EU:C:2019:139, 57 punktas).

59 Šiuo klausimu žr. 1989 m. vasario 2 d. Sprendimą *Cowan* (186/87, EU:C:1989:47, 19 punktas); 1998 m. lapkričio 24 d. Sprendimą *Bickel ir Franz* (C-274/96, EU:C:1998:563, 17 punktas) ir 2011 m. balandžio 28 d. Sprendimą *El Dridi* (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 53 ir 54 punktai).

60 2003 m. spalio 2 d. Sprendimas *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 22–24 punktai) ir 2019 m. birželio 13 d. Sprendimas *TopFit ir Biffi* (C-22/18, EU:C:2019:497, 28 punktas) ir jame nurodyta jurisprudencija. Šiuo klausimu taip pat žr. 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimą *I. N.* (C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, 40 punktas).

61 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimas *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277, 45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

62 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimas *Yiadom* (C-357/98, EU:C:2000:604, 24 punktas) ir jame nurodyta jurisprudencija ir, kiek tai susiję su pirmąja šio teiginio dalimi – 2004 m. spalio 19 d. Sprendimas *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 31 punktas).

63 2011 m. gegužės 5 d. sprendimas (C-434/09, EU:C:2011:277).

64 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimas *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277, 49 punktas).

65 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimas *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277, 46 punktas).

66 2005 m. liepos 12 d. Sprendimas *Schempp* (C-403/03, EU:C:2005:446, 25 punktas).

priimančioje šalyje naudotis Sąjungos teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis laisvą asmenų judėjimą ir teisę apsigyventi⁶⁷. O Sprendime *Garcia Avello* Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad asmenys, kurie yra vienos valstybės narės piliečiai, teisėtai gyvenantys kitos valstybės narės teritorijoje, turi ryši su Sąjungos teise⁶⁸.

76. Šiuos argumentus galima taikyti ir kalbant apie BY. Jis gyveno Vokietijoje tuo metu, kai gavo Rumunijos, taigi – Sąjungos – pilietybę. Šiomis aplinkybėmis nesvarbu, kada Sąjungos pilietis gavo tokią pilietybę. Be to, tam, kad Sąjungos piliečiui būtų taikomas SESV 21 straipsnis, jam nebūtina faktiškai kirsti sienos.

77. Siekdamas išsamumo pridurčiau, jog dėl to, kad BY turi dvigubą pilietybę ir viena iš jų nėra Sąjungos valstybės narės pilietybė, jis nepraranda jam, kaip valstybės narės piliečiui, pagal Sąjungos teisę suteiktų laisvių⁶⁹. Šiuo požiūriu ši byla tikrai *skiriasi* nuo bylos, kurioje priimtas Sprendimas *McCarthy*⁷⁰, nes, kitaip nei tame sprendime, šioje byloje neteigiama, kad dabartinė BY teisė gyventi Vokietijoje kyla ne iš Sąjungos teisės: BY šią teisę turi dėl to, kad, kaip Rumunijos pilietis, jis turi teisę ten būti ir gyventi, nors taip ir nebuvo tuo metu, kai jis pirmą kartą atvyko į Vokietiją 2012 m.

78. Kadangi Airija remiasi Teisingumo Teismo sprendimu *Lounes*⁷¹, o konkrečiau – šio sprendimo 55 punktu, kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad „valstybė narė negali apriboti pasekmių, susijusių su kitos valstybės narės pilietybe, be kita ko, su ja susijusių teisių pagal Sąjungos teisę, įgytų todėl, kad pilietis pasinaudojo savo judėjimo laisve“, atrodo, kad jos pagrindinė mintis yra tokia, kad, naudojimasis SESV 21 straipsnio 1 dalyje numatytais teisėmis visada susijęs su sienos kirtimu. Vis dėlto, kaip jau išsiaiškinome, nebūtinai taip yra.

79. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad SESV 18 ir 21 straipsnius reikia aiškinti taip, kad pagal juos Sąjungos piliečiui nedraudžiama remtis šiose nuostatose numatytais teisėmis tik todėl, kad jis šią pilietybę gavo jau po to, kai apsigyveno kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietybę gavo vėliau, todėl tapęs Sąjungos piliečiu jis nepasinaudojo teise laisvai judėti. Jeigu (kaip šioje byloje nagrinėjamu atveju) Sąjungos piliečio teisė gyventi valstybėje narėje kyla iš Sąjungos teisės, toks pilietis turi teisę remtis SESV 18 ir 21 straipsniuose užtikrinamomis teisėmis.

E. Antrasis klausimas

80. Teisingumo Teismas antrąjį klausimą užduoda tam, kad išsiaiškintų gimtosios valstybės narės išpareigojimų apimtį, kai tokia valstybė informuojama apie trečiosios valstybės kitai valstybei narei pateiktą ekstradicijos prašymą dėl tos gimtosios valstybės narės piliečio. Konkrečiai kyla klausimas, ar gimtoji valstybė narė tokiu atveju privalo kreiptis į prašančiąją trečiąją valstybę su prašymu persiūsti jai atitinkamos bylos medžiagą.

81. Visos šioje byloje pastabas pateikusios valstybės narės, išskyrus Graikijos vyriausybę, sutinka, kad gimtoji valstybė narė pagal Sąjungos teisę neprivalo atlikti jokių veiksmų. Taip mano ir Komisija. Valstybės narės taip pat sutaria, kad gimtoji valstybė narė neturi pakankamai informacijos, kad galėtų nuspręsti, ar išduoti Europos arešto orderį, jeigu jai pateikta tik tokia informacija, kuri turi būti nurodyta ekstradicijos prašyme pagal 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 12 straipsnį. Valstybių narių teigimu, tai reiškia, kad gimtajai valstybei narei beveik neįmanoma nuspręsti, ar išduoti Europos arešto orderį.

67 2004 m. spalio 19 d. Sprendimas *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 19 punktas).

68 2003 m. spalio 2 d. Sprendimas *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 27 punktas).

69 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Raugevičius* (C-247/17, EU:C:2018:898, 29 punktas); taip pat žr. 1992 m. liepos 7 d. Sprendimą *Micheletti ir kt.* (C-369/90, EU:C:1992:295, 19 punktas).

70 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimas *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277).

71 2017 m. lapkričio 14 d. sprendimas (C-165/16, EU:C:2017:862).

1. Sprendimas „Petruhhin“ ir gimtoji valstybė narė

82. Jeigu paliktume nuošalyje Sprendimo *Petruhhin* įvadinius punktus, kuriuose išdėstytos faktinės aplinkybės, ko gero, nuostabą keltų tai, kad, galbūt išskyrus 48 ir 49 punktus, pačiame šiame sprendime gana mažai kalbama apie gimtosios valstybės narės įsipareigojimus ir teises. Nors šiuose punktuose aptartas *priimančiosios valstybės narės įsipareigojimas* keistis informacija su gimtąja valstybe nare, nieko nepasakyta apie galimus gimtosios valstybės narės įsipareigojimus prašančiajai trečiajai valstybei.

83. Taigi atrodytų, kad Sprendime *Petruhhin* nėra aiškiai aptarti gimtosios valstybės narės įsipareigojimai, be to, apie juos net nėra užsiminta netiesiogiai. Taigi, šis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotas klausimas mus įpareigoja išsiaiškinti, ar pagal toje byloje nustatytą pagrindinį principą gimtoji valstybė narė gali būti įpareigota atlikti tokio pobūdžio veiksmus.

84. Kaip jau nurodyta šioje išvadoje, Teisingumo Teismas Sprendime *Petruhhin*⁷² nurodė, kad priimančioji valstybė narė, kurioje taikoma išimtimi dėl pilietybės pažeidžiami SESV 18 ir 21 straipsniai, privalo pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje nustatytą lojalaus bendradarbiavimo principą bendradarbiauti su gimtąja valstybe nare.

85. Vis dėlto gimtosios valstybės narės padėtis gerokai skiriasi. Ji turi nuspręsti, ar perimti prašomo perduoti asmens, kuris yra vienas iš jos piliečių, baudžiamąjį persekiojimą. Tai būtina siekiant įvykdyti Pagrindų sprendimo 2002/584 8 straipsnio 1 dalies c–f punktų reikalavimus, susijusius su Europos arešto orderio turiniu. Toks reikalavimas, kurio pobūdis nėra vien formalus, nustatytas Pagrindų sprendimo 2002/584 8 straipsnio 1 dalies c punkte, kuriame reikalaujama, kad gimtoji valstybė narė išduotų nacionalinį arešto orderį pagal savo nacionalinių įstatymų reikalavimus.

86. Žinoma, klausimas, ar pradėti baudžiamąjį procesą, turi būti sprendžiamas tik pagal kiekvienos valstybės narės nacionalinę teisę, pagal kurią nustatomos ir administracinės bei kitos priemonės, kurias ji taiko, siekdama nustatyti aplinkybes, į kurias atsižvelgdama galėtų priimti tokį sprendimą. Kadangi pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiose situacijose atitinkamos nacionalinės teisės normos turi atitikti Sąjungos teisę, BY, kuris pasinaudojo teise laisvai judėti, neturi būti dėl to diskriminuojamas. Vis dėlto nė viena šalis netvirtina, kad Rumunija šiuo požiūriu BY vertina kitaip nei savo (kitus) piliečius, kurie nėra pasinaudoję teise laisvai judėti, ir nėra duomenų, kad taip galėtų būti⁷³.

87. Taigi, kitaip nei priimančioji valstybė narė, Rumunija nėra tokioje padėtyje, kai taikant jos nacionalinės teisės nuostatas būtų pažeisti SESV 18 ir 21 straipsniai, ir tai reikėtų pateisinti. Tokia gimtosios valstybės narės pareiga atsirastų tuo atveju, jeigu dėl kitos valstybės narės diskriminuojančių nuostatų būtų pažeista Sąjungos piliečių judėjimo laisvė.

72 Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Petruhhin* 42 punktą.

73 Atsižvelgiant į tai, kad prašomas perduoti asmuo yra gimtosios valstybės narės pilietis, jo atveju SESV 18 ir 21 straipsniai galėtų būti taikomi tik jeigu būtų atvirkštinė diskriminacija. 2002 m. liepos 11 d. Sprendime *D'Hoop* (C-224/98, EU:C:2002:432, 30 punktas) Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad „su [piliečio] laisvo judėjimo teise nesuderinama tai, kad jo pilietybės valstybėje narėje jam būtų taikomas mažiau palankus statusas nei tas, kuris būtų taikomas, jeigu jis nepasinaudotų Sutartyje suteiktomis judėjimo galimybėmis“. Šie atvejai susiję su piliečiais, kurie grįžta į savo gimtąją šalį po to, kai pasinaudoja teise laisvai judėti, ir kurie yra vertinami kitaip nei gimtojoje šalyje likę piliečiai. To negalima pasakyti apie BY. Šiuo klausimu taip pat žr. 1992 m. liepos 7 d. Sprendimą *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296, 23 punktas).

2. Kokie yra priimančiosios valstybės narės įsipareigojimai?

88. Kelios valstybės narės taip pat pareiškė nuomonę dėl to, ar prašomoji valstybė narė turėtų suteikti gimtajai valstybei narei papildomos informacijos ir ar šiuo tikslu prašomoji valstybė narė galėtų būti įpareigota prašyti trečiosios valstybės pateikti informaciją, kurios gimtajai valstybei narei reikia iš prašančiosios valstybės tam, kad ji galėtų priimti sprendimą dėl to, ar perimti baudžiamąjį persekiojimą. Akivaizdu, kad gavus tokią informaciją ji turėtų būti šiuo tikslu perduota gimtajai valstybei narei.

89. Tiesą sakant, Latvija pakeitė savo nacionalinę teisę, atsižvelgdama į Teisingumo Teismo sprendimą *Petruhhin* ir siekdama jį įgyvendinti. Ji papildė *Kriminalprocesa likums* (Baudžiamojo proceso kodeksas)⁷⁴ 704 straipsnį 2 dalimi, kurioje reglamentuojami atvejai, kai prašoma perduoti Sąjungos pilietį. Tokiais atvejais prokuroras privalo persekiojamo asmens pilietybės šaliai nusiųsti informaciją dėl galimybės išduoti Europos arešto orderį ir nurodyti tokio orderio išdavimo terminą.

90. Daugelis šalių tvirtina, kad Sprendime *Pisciotti* Teisingumo Teismas iš tiesų jau išsprendė šį klausimą. Toje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl trečiosios šalies prašymo perduoti kitos valstybės narės pilietį SESV 18 ir 21 straipsnių reikalavimai yra įvykdomi, kai prašomoji valstybė narė, kuri neišduoda savo piliečių, „suteikia valstybės narės, kurios pilietis yra asmuo, kompetentingoms institucijoms galimybę pagal Europos arešto orderį prašyti perduoti šį pilietį, tačiau ši valstybė narė nesiima jokių priemonių šiuo klausimu“ prieš išduodant tokį asmenį⁷⁵.

91. Sprendime *Pisciotti* išnagrinētu atveju Italijos pilietis buvo sulaukytas pagal Jungtinių Amerikos Valstijų ekstradicijos prašymą, pateiktą Vokietijos Federacinei Respublikai, kai vyko tranzitu per Frankfurto oro uostą. Vis dėlto prieš Vokietijos teismams priimant atitinkamą sprendimą dėl ekstradicijos Italijos konsuliniai pareigūnai buvo informuoti apie R. Pisciotti padėtį ir Italijos valdžios institucijos neišdavė Europos arešto orderio. Todėl Teisingumo Teismas iš tiesų nusprendė, kad toje byloje išnagrinētu atveju buvo įvykdyti Sprendime *Petruhhin* nurodyti įsipareigojimai⁷⁶, nes gimtoji valstybė narė (šiuo atveju – būtent Italija) buvo išsamiai informuota apie susidariusią padėtį ir priimančioji valstybė narė (šiuo atveju – būtent Vokietija) jai suteikė galimybę „pagal Europos arešto orderį prašyti perduoti šį pilietį, tačiau [gimtoji] valstybė narė nesiėmė jokių priemonių šiuo klausimu“⁷⁷. Panašu, kad tai atitinka Latvijos įstatymų leidėjo šio sprendimo aiškinimą.

92. Mano manymu, Sprendime *Pisciotti*⁷⁸ šis klausimas daugiau ar mažiau išspręstas. Kaip aiškiai nurodyta tame sprendime, Sprendime *Petruhhin* nustatytas priimančiosios valstybės narės įsipareigojimas⁷⁹ yra tiesiog susijęs su galimybės suteikimu gimtajai valstybei narei nuspręsti prašyti perduoti jos pilietį ir jį teisti toje jurisdikcijoje už trečiosios valstybės ekstradicijos prašyme nurodytas nusikalstamas veikas. Taigi šioje byloje aptariamam atveju pakaktų, kad Vokietija perduotų Ukrainos prašymą Rumunijai, kad tos valstybės atitinkamos baudžiamojo persekiojimo institucijos galėtų nuspręsti, ar išduoti Europos arešto orderį dėl BY perdavimo iš Vokietijos tam, kad būtų vykdomas jo baudžiamasis persekiojimas. Sprendime *Pisciotti*⁸⁰ aiškiai nurodyta, kad Vokietija neturi jokių kitų su tuo susijusių įsipareigojimų.

74 Latvijas Vēstnesis, 2005.05.11, Nr. 74 (3232). Susipažinti galima adresu: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/107820> (paskutinį kartą lankytasi 2020 m. rugsėjo 11 d.). Komisijos rašytiniame atsakyme į Teisingumo Teismo klausimą nurodyta, kad Austrijos Respublika taip pat panašiai pakeitė savo įstatymus – ji papildė *Bundesgesetz über die Auslieferung und die Rechtshilfe in Strafsachen* (Ekstradicijos ir savitarpio pagalbos įstatymas) 31 straipsnį nauja 1a dalimi, kuri buvo paskelbta *BGBI. I*. Nr. 20/2020 ir įsigaliojo 2020 m. birželio 1 d.

75 2018 m. balandžio 10 d. Sprendimas *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2018:222, 56 punktas).

76 Sprendimo *Petruhhin* 50 punktas.

77 2018 m. balandžio 10 d. Sprendimas *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2018:222, 56 punktas).

78 2018 m. balandžio 10 d. sprendimas (C-191/16, EU:C:2018:222).

79 Sprendimo *Petruhhin* 50 punktas.

80 2018 m. balandžio 10 d. sprendimas (C-191/16, EU:C:2018:222).

93. Taigi, iš to išplaukia, kad dėl antrojo klausimo manau, jog pagal Sprendimą *Petruhhin* nei gimtoji valstybė narė, nei priimančioji valstybė narė neprivalo kreiptis į prašančiąją valstybę su prašymu jai pateikti bylos medžiagą, kad galėtų įvertinti galimybę perimti baudžiamąjį persekiojimą.

F. Trečiasis klausimas

94. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas trečiąjį klausimą užduoda tam, kad išsiaiškintų, ar pagal Sprendimą *Petruhhin* valstybė narė, kurios trečioji valstybė prašo perduoti Sąjungos pilietį, privalo atsakyti jį perduoti ir pati perimti baudžiamąjį persekiojimą, jeigu tai įmanoma pagal jos nacionalinės teisės aktus.

95. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją tik nacionalinis teismas, nagrinėjantis bylą ir turintis prisiimti atsakomybę dėl galutinio teismo sprendimo, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu⁸¹. Vis dėlto prireikus Teisingumo Teismas turi išnagrinėti sąlygas, kuriomis į jį kreipėsi nacionalinis teismas, siekdamas patikrinti savo paties kompetenciją ir, konkrečiai kalbant, nustatyti, ar prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas turi sąryšį su pagrindinės bylos realijomis ir dalyku, kad Teisingumo Teismas nebūtų priverstas pateikti konsultacinės nuomonės dėl bendrų ar hipotetinių klausimų⁸².

96. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi Vokietijos baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalies 2 punktu ir tvirtina, kad į SESV 18 straipsnyje įtvirtintą draudimą diskriminuoti galima būtų atsižvelgti pripažįstant, kad perduoti Sąjungos pilietį trečiajai valstybei yra neteisėta, ir baudžiamąjį persekiojimą perimant Vokietijos teisėsaugos institucijoms. Vis dėlto, kaip nurodo Vokietijos vyriausybė, cituodama neseniai *Bundesgerichtshof* (Federalinis Aukščiausiasis Teismas, Vokietija) priimtą nutartį⁸³, pagal Vokietijos baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalies 2 punktą Vokietijos teismų jurisdikcija yra tik papildoma. Tai reiškia, kad pagal tą nuostatą Vokietijos teismai turi jurisdikciją tik jeigu jokia užsienio valstybė negali arba nenori perimti baudžiamojo persekiojimo. Šioje byloje taip nėra, nes akivaizdu, kad Ukraina turi jurisdikciją teisti BY ir nori ja pasinaudoti⁸⁴. Atsižvelgiant į tai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo trečiasis klausimas, atrodo, nėra svarbus norint priimti sprendimą šioje byloje, todėl jis nepriimtinas.

97. Žinoma, svarbu nepamiršti, kad Teisingumo Teismas neturi priimti sprendimo dėl nacionalinės teisės nuostatų aiškinimo ir taikymo. Iš tiesų Teisingumo Teismas, remdamasis Sąjungos ir nacionalinių teismų jurisdikcijos pasiskirstymu, turi atsižvelgti į faktinį ir teisinį prejudicinio klausimo, apibrėžto prašyme priimti prejudicinį sprendimą, kontekstą⁸⁵.

98. Kadangi šalyse šiuo klausimu nesutaria⁸⁶ ir prielaida, kuria grindžiamas trečiasis klausimas, patvirtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas bent kol kas nėra priėmęs jokio kito sprendimo, negalima teigti, kad šis klausimas yra *akivaizdžiai* nesvarbus. Todėl trečiąjį klausimą reikia išnagrinėti atsižvelgiant į teisės aktus, kurie yra nurodyti arba, tiksliau sakant, kuriais grindžiamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymas.

81 2018 m. birželio 28 d. Sprendimas *Crespo Rey* (C-2/17, EU:C:2018:511, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

82 2013 m. spalio 24 d. Sprendimas *Stoilov i Ko* (C-180/12, EU:C:2013:693, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

83 2019 m. balandžio 23 d. *Bundesgerichtshof* nutartis (4StR 41/19), su kuria galima susipažinti Aukščiausiojo Federalinio Teismo interneto svetainėje adresu:
<https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=09ff6a4c826bba36ff9531132f1210e7&nr=96151&pos=0&anz=1> (paskutinį kartą lankytasi 2020 m. rugsėjo 11 d.).

84 Taip pat žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2017:878, 48 punktas) ir 2018 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2018:222, 49 punktas), kuriuose ši nuostata aiškinama taip pat.

85 2013 m. birželio 13 d. Sprendimas *Kostov* (C-62/12, EU:C:2013:391, 24 ir 25 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

86 BY advokatas tvirtina, kad ši nuostata taikoma šiai bylai.

99. Kaip jau buvo minėta, Teisingumo Teismo sprendimas *Petruhhin* grindžiamas prielaida, kad pagal bendrąją taisyklę valstybės narės neturi jurisdikcijos teisti už nusikaltimus, kai jie padaryti ne jų teritorijoje ir kai nei nusikaltimą, kuriuo įtariama, padaręs asmuo, nei nuo jo nukentėjęs asmuo nėra šios valstybės narės piliečiai⁸⁷. Remdamasis šia prielaida Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad, kai asmuo neišduodamas, nebaudžiamumo galima išvengti, jeigu valstybei narei pagal jos nacionalinę teisę suteikiama jurisdikcija vykdyti asmenų baudžiamąjį persekiojimą už nusikaltimus, padarytus ne jos teritorijoje. Jis kalbėjo apie situaciją, susiklostančią daugelyje valstybių narių, kuriose pagal nacionalinę teisę draudžiama perduoti jų piliečius.

100. Jeigu vadovautumėmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo patektu Vokietijos baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalies 2 punkto akivaizdžiu aiškinimu, kitaip nei šioje byloje, Sprendime *Petruhhin* išnagrinētu atveju Latvijos teisėje nebuvo nustatyta ekstrateritorinė jurisdikcija, taikoma tais atvejais, kai nei nusikalstamą veiką padaręs, nei nuo jos nukentėjęs asmuo nėra Latvijos piliečiai ir neturi leidimo nuolat gyventi Latvijoje. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas vis tiek siekė užtikrinti vienodą požiūrį į Sąjungoje laisvai judantį asmenį tais atvejais, kai priimančiojoje valstybėje narėje taikoma nuostata, pagal kurią jos piliečius draudžiama perduoti trečiosioms šalims. Kaip jau buvo nurodyta, šios problemos sprendimas yra pranešti gimtosios valstybės narės valdžios institucijoms apie tokį prašymą ir prireikus padėti įvykdyti Europos arešto orderį, kad prašomas perduoti asmuo būtų perduotas teisti gimtajai valstybei narei. Kad ir kaip būtų, įsipareigojimas yra tokios apimties ir, kai priimančioji valstybė narė atlieka tokius veiksmus, ji užtikrina Sprendime *Petruhhin* nustatyto pobūdžio lygbę.

101. Šiuo požiūriu sutinku su per bylos žodinį nagrinėjimą Komisijos išdėstytais argumentais, kad Sprendime *Petruhhin* Teisingumo Teismas rado naują tos bylos aplinkybėmis kilusio vienodo požiūrio klausimo sprendimą ir nustatė ribotos apimties įsipareigojimus, kuriuos turi savo piliečių neperduodanti priimančioji valstybė narė. Tai atitinka teisinio saugumo interesą, kuris yra nepaprastai svarbus šalims, veikiančioms baudžiamosios teisės srityje. Mano manymu, pagal Europos Sąjungos teisę priimančioji valstybė narė jokių kitų įsipareigojimų neturi. Konkrečiai kalbant, išvada, kad priimančioji valstybė narė turi automatiškai atsisakyti perduoti kitos valstybės narės pilietybę turintį Sąjungos pilietį ir pati perimti baudžiamąjį persekiojimą, būtų, kaip jau minėta, labai įpareigojantis sprendimas, kuris prieštarautų priimančiosios valstybės narės baudžiamojo persekiojimo institucijų bendram nepriklausomumui ir autonomijai.

102. Sprendime *Petruhhin* Teisingumo Teismas nesvarstė kitų priemonių, kurios būtų mažiau ribojančios nei ekstradicija ir kurias priimančiajai valstybei narei galėtų tekti taikyti siekiant įvykdyti įsipareigojimus pagal SESV 18 ir 21 straipsnius.

103. Tai ne pirmas kartas, kai Teisingumo Teismas susiduria su šioje byloje nagrinėjama Vokietijos teisės nuostata ir argumentais, kad valstybė narė turėtų pati perimti kitos valstybės narės piliečio baudžiamąjį persekiojimą, jeigu turėtų tokią jurisdikciją, ir tai būtų mažiau ribojanti priemonė nei perdavimas trečiajai valstybei. Akivaizdu, kad iš to išplaukia, jog ši valstybė narė neišduoda savo piliečių, nes visi ekstradicijos pagal Sąjungos teisę apribojimai kyla iš tos nuostatos, o ne iš su Sąjungos pilietybe susijusios teisės.

⁸⁷ Sprendimo *Petruhhin* 39 punktas.

104. Pažymėtina, kad byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Pisciotti*⁸⁸, ieškovas taip pat nurodė šį argumentą. Nagrinėdamas šį klausimą generalinis advokatas Y. Bot rėmėsi Vokietijos vyriausybės paaiškinimu, kad Vokietijos baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalis nebuvo taikytina, nes nebuvo įvykdyta viena iš šios nuostatos sąlygų, t. y. kad prašomos ekstradicijos nebūtų įmanoma įvykdyti⁸⁹. O Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „kyla klausimas tik dėl to, ar Vokietijos Federacinė Respublika galėjo imtis mažiau K. Pisciotti naudojimąsi laisvo judėjimo teise ribojančių priemonių ir jį perduoti Italijos Respublikai, o ne Jungtinėms Amerikos Valstijoms“⁹⁰.

105. Kitomis aplinkybėmis valstybės narės įpareigojimas pačiai perimti užsieniečio baudžiamąjį persekiojimą, o ne jį perduoti, daugeliu atvejų prieštarautų tokios valstybės narės įsipareigojimams pagal tarptautines sutartis dėl ekstradicijos. 1957 m. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 6 straipsnyje nustatyta, kad Konvenciją pasirašiusi šalis gali atsisakyti išduoti savo pilietį, jeigu, prašančiajai valstybei reikalaujant, pateikia svarstyti bylą savo kompetentingoms institucijoms, kad reikiamu atveju būtų pradėti procesiniai veiksmai. Nėra jokių panašių nuostatų, susijusių su atvejais, kai Konvenciją pasirašiusi šalis perima užsieniečio baudžiamąjį persekiojimą. Kaip pažymėjo kelios šios bylos šalys, tarptautinė teisinė pagalba baudžiamosiose bylose, visų pirma ekstradicijos srityje, priklauso nuo įvairių susitariančiųjų šalių tarpusavio pasitikėjimo. Jeigu nusikalstamas veikas tariamai padariusių asmenų ekstradicija būtų dar labiau ribojama, kitos susitariančiosios šalys galėtų nenorėti sudaryti susitarimų su Sąjungos valstybėmis narėmis. Vis dėlto Europos Sąjunga negali būti tuo suinteresuota, nes, kaip aiškiai nurodyta Europos Sąjungos Sutarties preambulėje, ji yra „apsisprendusi sudaryti sąlygas laisvam asmenų judėjimui ir kartu užtikrinti savo tautų saugą bei saugumą <...> kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę“.

106. Bet kuriuo atveju po visos šios ilgos diskusijos kaip atsakymą į trečiąjį klausimą pakanka nurodyti, kad Sprendime *Petruhhin* prašomajai valstybei tikrai nėra nustatytas įpareigojimas pačiai perimti jos pilietybės neturinčio asmens, kurį prašo perduoti trečioji šalis, baudžiamąjį persekiojimą.

V. Išvada

107. Taigi, apibendrinamas daryčiau tokias išvadas:

Su visa pagarba reikia pasakyti, kad 2016 m. rugsėjo 6 d. Sprendimas *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:630) yra klaidingas ir dabar Teisingumo Teismas neturėtų juo vadovautis. Praktika ir patirtis parodė, kad valstybės narės, kuri neišduoda savo piliečių, ir kitų valstybių narių piliečių padėtis tikrai nėra panaši, kiek tai susiję su SESV 18 straipsnio taikymu. Šios praktinės problemos, susijusios su galimu nebaudžiamumu už nusikalstamas veikas, pagilėja todėl, kad nėra tinkamos Sąjungos teisės aktų struktūros. Todėl Teisingumo Teismui siūlyčiau nukrypti nuo Sprendimo *Petruhhin* dėl visų pirma nurodytų priežasčių.

108. Nepaisydamas to, ar Teisingumo Teismas sutiks su šia mano analize, darau išvadą, kad jis į *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) pateiktus klausimus turėtų atsakyti taip:

1. SESV 18 ir 21 straipsnius reikia aiškinti taip, kad pagal juos Sąjungos piliečiui nedraudžiama remtis šiose nuostatose numatytais teisėmis tik todėl, kad jis šią pilietybę gavo tik apsigyvenęs kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietybę vėliau gavo, todėl tapęs Sąjungos piliečiu nepasinaudojo teise laisvai judėti. Jeigu (kaip šioje byloje nagrinėjamu atveju) Sąjungos piliečio teisė gyventi valstybėje narėje kyla iš Sąjungos teisės, toks pilietis turi teisę remtis SESV 18 ir 21 straipsniuose užtikrinamomis teisėmis.

⁸⁸ 2018 m. balandžio 10 d. sprendimas (C-191/16, EU:C:2018:222).

⁸⁹ Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2017:878, 48 punktas).

⁹⁰ 2018 m. balandžio 10 d. Sprendimas *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2018:222, 50 punktas).

2. Gimtoji valstybė narė pagal Sąjungos teisę neprivalo kreiptis į prašančiąją trečiąją valstybę su prašymu pateikti jai bylos medžiagą, kad galėtų įvertinti galimybę perimti baudžiamąjį persekiojimą.
3. Sąjungos teisėje nenustatytas įpareigojimas pačiai prašomajai valstybei perimti jos pilietybės neturinčio asmens, kurį perduoti prašo trečioji šalis, baudžiamąjį persekiojimą.